

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Výchova dětí v homoparentálních rodinách
Diplomová práce

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Denisa Fišerová**
Osobní číslo: **H23264**
Studijní program: **N0111P190001 Resocializační pedagogika**
Téma práce: **Výchova dětí v homoparentálních rodinách**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je seznámit čtenáře s problematikou výchovy dětí v homoparentálních rodinách. Uvést základní terminologii v podobě definování homoparentality, homofobie, šikany, výchovy, atd. Praktická část bude zpracována kvalitativním výzkumným šetřením. Za pomoci rozhovoru jako výzkumného nástroje. Základní výzkumný soubor tvoří homoparentální rodiče. Cílem výzkumu bude zjistit jakým způsobem jsou děti z homoparentálních rodin připravovány na začlenění do společnosti.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. BUREŠOVÁ, Kateřina. *Rodičovství a partnerství gayů a leseb v českém právu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2020. ISBN 978-80-7330-371-6.
2. LANGMEIER, Josef – KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
3. POLÁŠKOVÁ, Eva. *Plánovaná lesbická rodina: Klíčové aspekty přechodu k rodičovství*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5013-6.
4. SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-09-1.
5. STACEY, Judith – BIBLARZ, J. Timothy. (How) Does the Sexual Orientation of Parents Matter? In *American Sociological Review* 66, 2001, s. 159-183. ISSN 1939-8271.
6. TASKER, Fiona. Same-Sex Parenting and Child Development: Reviewing the Contribution of Parental Gender. In *Journal of Marriage and Family* 72, č. 1, 2010, s. 35-40. ISSN 1741-3737.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Lucie Hájková**
Katedra věd o výchově

Datum zadání diplomové práce: **27. března 2024**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2025**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2024

Prohlašuji:

Práci s názvem *Výchova dětí v homoparentálních rodinách* jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 31. 3. 2025

Bc. Denisa Fišerová v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Největší poděkování patří vedoucí této diplomové práce Mgr. Lucii Hájkové za její odbornou pomoc, užitečné rady, trpělivost a vstřícný přístup při vedení práce. Poděkování patří také respondentkám, které byly ochotné se výzkumného šetření zúčastnit, bez nich by tato práce nemohla vzniknout. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat svým nejbližším, kteří mě v průběhu celého studia podporovali.

ANOTACE

Diplomová práce rozšiřuje bakalářskou práci s názvem: *Názory studentů Univerzity Pardubice na homoparentalitu* a seznamuje čtenáře s problematikou výchovy dětí v homoparentálních rodinách. Cílem teoretické části je představení základní terminologie spojené s oblastí homoparentality. Druhá kapitola se zaměřuje na nový institut partnerství. Třetí kapitola obsahuje psychický vývoj, vývoj identity a vliv sexuální orientace rodičů na vývoj dítěte. Čtvrtá kapitola se věnuje homoparentalitě v Evropě. Poslední kapitolu tvoří výzkumy. Praktická část je provedena kvalitativním přístupem za pomoci rozhovoru jako výzkumného nástroje. Cílem výzkumného šetření je zjistit, jakým způsobem přistupují homoparentální rodiče k výchově svých dětí, a jak připravují své děti na začlenění do společnosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

Homoparentalita, výchova, dítě, rodičovství, rodina.

TITLE

Raising children in homoparental families

ANNOTATION

The master thesis extends the bachelor thesis: *University of Pardubice students' point of view on homoparentality* and introduces the reader to the issue of raising children in homoparental families. The main focus of the theoretical part is to introduce the basic terminology related to the field of homoparentality. The second chapter focuses on the new institution of partnership. The third chapter is covering the psychological development, identity development and the influence of the sexual orientation of the parents on the development of the child. The fourth chapter deals with homoparentality in Europe. The last chapter consists of researches. The practical part is carried out using a qualitative approach using interview as a research tool. The focus of the research investigation is to find out how homoparental parents approach the upbringing of their children and how they prepare their children for integration into society.

KEYWORDS

Homoparentality, upbringing, child, parenthood, family.

Obsah

Úvod	9
------------	---

TEORETICKÁ ČÁST

1	Základní terminologie	10
1.1	Homoparentalita	10
1.2	Homosexualita	10
1.3	Homofobie	10
1.4	Coming-out.....	11
1.5	Role.....	11
1.6	Šikana	12
1.7	Výchova.....	12
1.7.1	Činitelé výchovy.....	13
2	Partnerství.....	18
3	Vývoj dítěte	20
3.1	Psychický vývoj dítěte.....	20
3.2	Vývoj identity dítěte	21
3.2.1	Vývoj genderové identity	22
3.3	Sexuální orientace rodičů a její vliv na vývoj dítěte	23
4	Homoparentalita v Evropě	24
5	Výzkumy na téma homoparentality	30
5.1	Zahraniční výzkumy	30
5.2	Výzkumy homoparentality v České republice.....	33

PRAKTICKÁ ČÁST

6	Metodologie výzkumného šetření	36
6.1	Etické otázky výzkumného šetření	37
6.2	Cíl výzkumného šetření	38
6.3	Formulace výzkumných otázek	38

6.4	Charakteristika výzkumného souboru	39
6.5	Metoda sběru dat	40
6.6	Realizace výzkumného šetření	41
7	Analýza a interpretace výsledků výzkumného šetření	42
7.1	Základní informace o rodině.....	43
7.2	Založení rodiny.....	44
7.3	Právní a legislativní aspekty, postavení institucí.....	47
7.4	Výchova a hodnoty	50
7.5	Role ve výchově a vztahy	52
7.6	Strategie zvládnání a příprava na výzvy	56
7.7	Sociální prostředí a reakce okolí	59
7.8	Obavy a negativní zkušenosti	64
7.9	Společenské změny a vývoj.....	65
8	Závěr výzkumného šetření a diskuze	69
8.1	Diskuze	76
	Závěr.....	77
	Seznam použité literatury	78
	Seznam obrázků a tabulek	83
	Přílohy	84

Úvod

Pro diplomovou práci jsem zvolila téma Výchova dětí v homoparentálních rodinách. Práce je volným rozšířením bakalářské práce Názory studentů Univerzity Pardubice na homoparentalitu. Cílem diplomové práce je seznámení čtenářů s problematikou výchovy dětí v homoparentálních rodinách.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretickou část tvoří pět kapitol. První kapitola teoretické části je zaměřena na základní terminologii spojenou s problematikou výchovy dětí v homoparentálních rodinách, definuje pojmy homoparentalita, homosexualita, homofobie, coming-out, role, šikana a v neposlední řadě samotou výchovu a výchovné činitele. Druhá kapitola nese název Partnerství a věnována je právě novému institutu partnerství, který byl uveden v platnost letos v lednu. Věnuje se převážně změnám, které pro homoparentální rodiny nastaly. Třetí kapitola pojednává o vývoji dítěte, konkrétně se zaměřuje na vývoj psychický, vývoj identity dítěte, ale také na vliv sexuální orientace rodičů na vývoj dítěte. Kapitola čtvrtá se zaměřuje na homoparentalitu v Evropě, v jejím úvodu je zmíněné, jak si v oblasti homoparentality vede Česká republika, následně je pozornost věnována také Maltě, Islandu, Belgii, Španělsku, Finsku, Německu, Rusku, Turecku, Polsku nebo například Ukrajině. Poslední kapitolou teoretické části je kapitola pět věnovaná analýze výzkumů, které se na téma homoparentality již uskutečnily. Konkrétně je kapitola rozdělena na výzkumy zahraniční a výzkumy homoparentality v České republice.

Praktická část využívá kvalitativní výzkum, který byl uskutečněn za pomoci polostrukturovaných rozhovorů s pěti homoparentálními, konkrétně lesbickými rodinami. Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, jakým způsobem přistupují homoparentální rodiče k výchově svých dětí a také jak nebo zda vůbec připravují své děti na začlenění do společnosti.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Základní terminologie

V první kapitole se budeme zabývat základní terminologií, která k tématu homoparentality neodmyslitelně patří. Vymezíme si pojmy homoparentalita, homosexualita, homofobie, vnitřní a vnější coming-out, role, šikana a v neposlední řadě také výchovu a její činitele.

1.1 Homoparentalita

Termín homoparentalita byl poprvé použit francouzskými aktivisty v druhé polovině devadesátých let 20. století. Ti chtěli zdůraznit specifickou kvalitu tohoto rodinného uspořádání, a to nad rámec pouhého konstatování homosexuality rodičů. Od této doby se pojem homoparentalita začal šířit i v odborných kruzích.¹ Tento pojem označuje rodinu, která je tvořena dětmi a jejich rodiči. Přičemž těmito rodiči jsou osoby stejného pohlaví.²

1.2 Homosexualita

Homosexualita je sexuální a citová orientace na osoby stejného pohlaví. V současné době se termín homosexualita považuje za překonaný a doporučuje se mluvit přímo o gayích a lesbách, sexuální menšině nebo stejnopohlavních partnerech.³

Z historického hlediska prošla homosexualita mnoha změnami. Nejprve byla považována za amorální zvrácenost, později za sexuální úchylku a dnes je snaha o to, aby byla považována za rovnocennou s orientací heterosexuální.⁴

1.3 Homofobie

Pojem homofobie označuje negativní postoje k sexuálním menšinám. Oproti jiným fobiím neznamená homofobie patologický stav, ale spíše postojovou orientaci. Podobně jako u jiných negativních postojů k menšinám může i homofobie v extrémní podobě vést až ke zločinům z nenávisti. Ve větším kolektivu, například ve školách, může být právě homofobie důvodem k šikaně daného jedince. Tyto homofobní postoje vytvářejí vůči

¹ POLÁŠKOVÁ, E. *Plánovaná lesbická rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 33.

² Být LGBT+ v Česku. In *Veřejný ochránce práv* [online], [2019], s. 6. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>.

³ HORÁKOVÁ, A. et al. *Duhové rodiny v systému náhradní rodinné péče*. Praha: Prague Pride, 2020, s. 118.

⁴ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2007, s. 98.

neheterosexuální části populace nepřátelské prostředí. Takové chování může ohrožovat duševní vývoj homosexuálních jedinců, zvyšuje riziko jejich fyzického napadení, diskriminace či společenské izolace. V krajních případech může toto jednání jedince dohnat až k sebevražednému chování.⁵

1.4 Coming-out

Za coming-out považujeme proces, při kterém jedinec rozpoznává, vyrovnává se a přijímá svou sexuální orientaci. Objevuje se zpravidla v období dospívání, ale můžeme se s ním setkat i v pozdějším věku. U dospívajících gayů a leseb mohou nastávat tendence svou odlišnost skrýt a potlačit. Dokončení coming-outu je pravděpodobně nezbytné pro jejich duševní zdraví a schopnost navazovat partnerské vztahy.⁶

Coming-out můžeme rozdělit na vnitřní a vnější. Vnitřní coming-out je proces uvědomění si vlastní sexuální orientace. Na rychlosti tohoto procesu se podílí osobnostní profil člověka, ale také prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje. Vnější coming-out poté přichází nějakou dobu po vnitřním. U mnohých jedinců bývá spojen s velkým stresem a obavami. Nejnáročnější bývají první coming-outy, coming-outy mezi nejbližšími (kde hrozí jejich ztráta), nebo ty, které následují po nepřívětivé reakci jiné osoby na coming-out. Člověk, který si prochází coming-outem bývá citlivý na projevy nepřijetí a reakce svého okolí. To může tuto situaci vnímat jako něco nového a neznámého, což může vést k nedorozumění.⁷

1.5 Role

Pojem role, jakožto odborný termín, můžeme definovat jako pozici, do které jsme byli ustanoveni, jmenováni nebo jsme do ní dospěli. Pro každou roli, kterou jedinec zastává musí poté vyvinout odpovídající chování.⁸ Sociální roli poté rozumíme souhrn chování, které od jedince zastávajícího určitou sociální pozici očekává společnost.⁹

V rámci problematiky homoparentality je také důležité zmínit pojem genderové role, neboli takzvané rodové role. Genderové role můžeme chápat jako soubor, zpravidla nepsaných pravidel, které přisuzují některé chování jen ženám a jiné jen mužům.

⁵ ŠULOVÁ, L. – FAIT, T. – WEISS, P. *Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví*. Praha: MAXDORF, 2011, s. 202.

⁶ Tamtéž, s. 200-201.

⁷ HORÁKOVÁ, A. et al. *Duhové rodiny v systému náhradní rodinné péče*. Praha: Prague Pride, 2020, s. 13-14.

⁸ HELUS, Z. *Úvod do psychologie*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2018, s. 210.

⁹ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2007, s. 207.

Porozumění samotnému rodu, ve smyslu, co znamená být dívkou nebo chlapcem se děti učí a získávají je v prostředí rodiny, školy a dalších institucí. Obdobně tomu je i v případě rodových rolí.¹⁰

S tématem mužských a ženských rolí bývá v rámci homoparentálních rodin spojována častá obava, zda bude pár schopen dítěti poskytnout dostatečné množství ženských a mužských rolí.¹¹ Zde je nutné podotknout, že děti své vzory nezískávají pouze od svých rodičů, ale jsou v utváření své vlastní identity velmi aktivní. Jsou tedy schopny vyhledat vzory i v rámci svého okolí. Těmi mohou být například vyučující, starší kamarádi, sourozenci, vedoucí a další. Samotné páry mnohdy zajišťují svým dětem dostatečné množství vzorů. Zejména, když se jedná o lesbický pár vychovávající chlapce nebo gay pár, který vychovává dívku.¹²

1.6 Šikana

Pojmem šikana označujeme opakované a déletrvající chování, které má za cíl jedinci ublížit. Oběť se tomuto chování neumí, případně nemůže bránit, což bývá zdrojem uspokojení na straně agresora.¹³ Šikanování je forma fyzického, či duševního týrání. Může se vyskytovat ve školách, ale také na pracovištích, ve věznicích a na dalších místech. Oběťmi bývají osoby sociálně, či fyzicky stigmatizované nebo s nižším sociálním postavením.¹⁴

1.7 Výchova

Pedagogický slovník od J. Průchy, E. Walterové a J. Mareše definuje výchovu jako: „Proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji.“¹⁵ Toto záměrné působení může mít přímý i nepřímý charakter. Za přímý charakter můžeme považovat cílené ovlivňování jedince. Nepřímý charakter chápeme jako „(...) využití a vytváření podmínek pro osobitý rozvoj každého jedince v souladu s jeho individuálními předpoklady(...)“. Výchova je procesem vědomé a řízené socializace zahrnující činnosti formující člověka pro život v dané společnosti.¹⁶ Jedná se také o činnost zajišťující předávání duchovního majetku společnosti z generace na

¹⁰ VÝROST, J. et al. *Sociální psychologie*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2008. s. 163 a 176.

¹¹ POLÁŠKOVÁ, E. *Plánovaná lesbická rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 75.

¹² SLOBODA, Z. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasperta, 2016, s. 118.

¹³ HELUS, Z. *Úvod do psychologie*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2018, s. 235.

¹⁴ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2007, s. 247.

¹⁵ PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009, s. 345.

¹⁶ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, s. 64.

generaci. Prostřednictvím výchovy předáváme vzorce, normy chování, komunikační rituály, hygienické návyky a mnoho dalšího. Toto předávání se uskutečňuje již od nejranějšího věku dětí prostřednictvím rodinné výchovy.¹⁷ V rámci výchovy by se dítěti mělo dostávat čtyřem druhům hlubokých a přesvědčivých prožitků. Těmi jsou prožitky dobra, krásy, pravdy a řádu.¹⁸

Výchovu jakožto proces socializace můžeme rozdělit do tří rovin. V první rovině hovoříme o dílčí výchově zahrnující kázeňské požadavky, zajišťování péče o jedince, jeho vedení, ale také proces učení. Druhou rovinou rozumíme individuální výchovu, do které spadá vše působící ve směru žádoucího rozvoje osobnosti. Poslední, tedy třetí rovinou je sociální výchova předpokládající sociální zaměřenost, orientaci jedince na mezilidské vazby, mravní profil a společenskou aktivitu.¹⁹

Funkce, které by měla výchova plnit můžeme rozdělit do pěti kategorií. Těmi jsou translačně-transformační funkce, komunikačně-kooperativní funkce, socializační funkce, kultivační funkce a v neposlední řadě funkce ekonomicko-kvalifikační. Translačně-transformační funkce spočívá v zajišťování plynulosti vývoje společnosti, tím rozumíme přenos a další obohacování kultury prostřednictvím výchovně-vzdělávacího procesu. Komunikačně-kooperativní funkce výchovy zasahuje do systému mezilidských vazeb tím, že usnadňuje a přispívá ke kvalitě procesů komunikace a kooperace. Socializační funkce výchovy spočívá v modifikaci, prohloubení a posunování kvalitativní roviny socializačního procesu. Kultivační funkci zajišťujeme především prostřednictvím vzdělávacího procesu člověka. V něm dochází k přijímání, zhodnocování, a přepracování informací, což vytváří předpoklady pro jejich přenos do praxe. Ekonomicko-kvalifikační funkce spočívá v utváření podmínek vhodných pro rozvoj hospodářství za pomoci přípravy kvalifikované pracovní síly, která je schopna přispět ke zlepšení kvality výroby a její organizace, ale také obchodu a dalších služeb. Všechny pět uvedených funkcí výchovy se vzájemně prolíná a doplňuje.²⁰

1.7.1 Činitelé výchovy

Jedinec se vyvíjí za neustálého vzájemného působení svých vnitřních dispozic v kombinaci s vnějšími vlivy jeho okolí. Od nejranějšího věku na něj působí přírodní,

¹⁷ PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, 2009, s. 16.

¹⁸ HELUS, Z. *Úvod do psychologie*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2018, s. 255-256.

¹⁹ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, s. 65-66.

²⁰ KRAUS, B. et al. *ČLOVĚK - PROSTŘEDÍ – VÝCHOVA*. Brno: Paido, 2001, s. 42.

kulturní a sociální prostředí. Také všechna jeho činnost probíhá v rámci společenských podmínek. Každý jedinec vnímá vnější vlivy a reaguje na ně způsobem, který je pro něj specifický. Tímto způsobem se postupně stává součástí společnosti, její kulturní a sociální struktury. V rámci tohoto procesu si osvojuje ve společnosti převládající hodnoty a normy. Podle těchto norem se ve větší či menší míře řídí ve svém chování. Pro pochopení širších společenských souvislostí výchovy je nezbytné porozumět nejen bezprostředním, ale také složitě zprostředkovaným vlivům působícím na jedince v průběhu jeho celého života.²¹

V následujících podkapitolách si představíme některé z výchovných činitelů, které na jedince působí. Konkrétně budeme hovořit o rodině, škole, prostředí, kultuře a masmédiích.

1.7.1.1 Rodina

Rodina je primárním nositelem kultury a poskytuje jedinci základ norem a hodnot ve společnosti. Pomáhá dítěti se adaptovat na společenský život v prostředí, ve kterém vyrůstá a učí ho porozumět symbolickému světu kolem něj. Rodinná výchova seznamuje dítě s kulturními normami, mezi které patří tradice, zvyky, mravy, zákony nebo například tabu tím, že dítě učí respektovat přání rodičů a čelit důsledkům za jejich nesplnění. Všechny děti mají předpoklad pro rozvoj vztahu založeného na bezpečí s jedním či několika hlavními pečovateli.²²

Rodina je také nejzásadnější sociální skupinou, která významným způsobem ovlivňuje psychický vývoj jedince. Probíhá zde vzájemné ovlivňování a přizpůsobování se mezi všemi členy rodiny. Rodina jedinci zprostředkovává zkušenosti, kdy tyto poznatky ovlivňují způsob, jakým dítě zpracovává další informace a jak na ně reaguje. Jedná se o osobně významné prostředí, které by mělo v ideálním případě sloužit jako zdroj jistoty a bezpečí. Rodina také upravuje základní postoje dítěte ke světu, jeho otevřenost a důvěru. Mezi základní charakteristiky rodiny patří její stabilita, úroveň soudržnosti a otevřenosti, ale také míra jejího propojení s širší společností. Všechny tyto charakteristiky mají zásadní vliv na psychický vývoj jedince.²³

²¹ ŠVARCOVÁ, I. *Základy pedagogiky*. Praha: Vydavatelství VŠCHT Praha, 2011, s. 57.

²² VÝROST, J. et al. *Sociální psychologie*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2008, s. 50.

²³ VÁGNEROVÁ, M. – LISA, L. *Vývojová psychologie*. Praha: Univerzita Karlova, 2021, s. 14-15.

1.7.1.2 Škola

Školu považujeme za sociální instituci zaměřenou na organizovanou a systematickou výchovu a vzdělávání jedinců. Mezi školou a společností existuje řada významných vztahů, které podporují, nebo naopak omezují výchovné úsilí školy. Představuje startovní sociální pole, které poskytuje mladým jedincům kvalifikační předpoklady pro další rozvoj společenského vzestupu. Zda si je jedinec skutečně osvojí záleží hlavně na hodnotě, která je vzdělání připisována rodinou jedince. Škola splňuje několik základních pedagogických funkcí. Radíme mezi ně celkový rozvoj jedince ve smyslu získávání poznatků a dovedností, které by mimo školní prostředí nezískal, vedení jedince k hodnotám a ideálům, jeho ochranu před negativními sociálními vlivy, utváření jedinců na základě daných hodnot a norem, potlačování společensky nepřijatelného chování a další.²⁴

1.7.1.3 Prostředí

Většina definic prostředí se shoduje na tom, že se jedná o předměty a jevy, které existují v našem okolí nezávisle na našem vědomí. Můžeme hovořit o určitém prostoru či objektivní realitě. V tomto prostoru probíhá působení činitelů umožňujících organizmu žít, vyvíjet se a rozmnožovat. Prostředí člověka zahrnuje hmotné předměty, ale také nezbytné vztahy, tedy vedle systému materiálního i systém duchovní, ten zahrnuje prvky jako věda, umění, morálka a další.²⁵

Prostředí, do kterého se jedinec rodí, vyrůstá a žije v něm ho znatelně poznamenává a ovlivňuje. Vlivy prostředí mohou podporovat jednání jedince nebo mu naopak bránit, jednání přímo utvářet nebo motivovat a mít funkci signální.²⁶

V oblasti výchovy má prostředí dvě funkce: situační a výchovnou. Situační funkci chápeme tak, že každá výchovná situace či výchovný zásah probíhá v určitém konkrétním prostředí. Z tohoto pohledu funguje prostředí jako jakási „kulisa“ pro danou výchovnou situaci. Tato kulisa a okolní podmínky může následně působit ve směru výchovného úsilí, v souladu s výchovnými cíli, tedy pozitivně, ale také může být s výchovnými cíli v rozporu a působit tak negativně. U výchovné funkce je hlavním problémem, že nedáváme dostatečnou váhu skutečnosti, že konkrétní prostředí znatelně ovlivňuje

²⁴ ŠVARCOVÁ, I. *Základy pedagogiky*. Praha: Vydavatelství VŠCHT Praha, 2011, s. 63-64.

²⁵ KRAUS, B. *Sociální aspekty výchovy*. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 1999, s. 21.

²⁶ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, s. 73-75.

jednání a významně se podílí na rozvoji osobnosti jedince. Chování jedince může být přímo ovlivňováno tím, v jakém prostředí se zrovna nachází.²⁷

1.7.1.4 Kultura

Pokud budeme na kulturu nahlížet z odborného hlediska, pak se jedná o způsob formování životních podmínek a samotného života na základě určitých pravidel, zvyků a zásad, které zakládají řád soužití dané společnosti. V běžné hovorové řeči se pojem kultura zužuje na oblast umění, vybraného chování a hlubších zájmů o věci, které povznášejí a zdokonalují. Každá společnost si svou kulturu tvoří, uchovává či upevňuje a předává z generace na generaci. Kultura není pouze něčím, co nás obklopuje. V procesu výchovy, vzdělávání a socializace se jí učíme nejen respektovat, ale také ji do určité míry přijímáme za vlastní a stává se tak součástí naší vnitřní přirozenosti.²⁸ Do již zmiňované oblasti umění můžeme zařadit film, divadlo, hudbu, výtvarné umění nebo například literaturu. Instituce působící výchovně skrze umění (knihovny, divadla, kina, galerie apod.) mohou sehrát podstatnou roli v procesu formování osobnosti jedince. Záleží však na rodině, která jedinci přístup k samotnému umění formuje.²⁹

1.7.1.5 Masmédia

Pojem masmédia rozumíme komunikační prostředky či instituce vyrábějící ve velkém měřítku sdělení veřejného charakteru a následně je distribuovat publiku. Hovoříme o novinách, časopisech, knihách, rozhlasu, televizi, filmu nebo fotografiích, ale také o mobilním telefonu či internetu. Tato média můžeme dále dělit na chladná a horká, přičemž chladná média se zaměřují na přenášení fakt a informací a jsou orientována na racionální složku příjemce. Horká média fungují na principu kombinace akustických a vizuálních dat, díky čemuž působí výrazněji na emoce a smysly konzumenta.³⁰

Masmédia mají komplexní vliv na osobnost člověka a na role, které hraje ve společnosti. Míra tohoto vlivu se u každého jedince liší. Masmédiím nejvíce podléhají jedinci na okraji sociální patologie, kteří mají častěji nižší intelektové kompetence a jsou na nižší morální a estetické úrovni. Hromadné sdělovací prostředky šíří informace z celého světa v mimořádném měřítku, jedná se také o informace všeho druhu. Masmédia se tímto

²⁷ KRAUS, B. et al. *ČLOVĚK - PROSTŘEDÍ – VÝCHOVA*. Brno: Paido, 2001, s. 106-107.

²⁸ HELUS, Z. *Úvod do psychologie*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2018, s. 85 a 87.

²⁹ KRAUS, B. *Sociální aspekty výchovy*. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 1999, s. 133-135.

³⁰ URBAN, L. – DUBSKÝ, J. – MURDZA, K. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011, s. 48-49.

způsobem spolupodílejí na utváření duchovního světa a hodnotové struktury všech jedinců.³¹

³¹ KRAUS, B. et al. *ČLOVĚK - PROSTŘEDÍ – VÝCHOVA*. Brno: Paido, 2001, s. 73.

2 Partnerství

Partnerství představuje dlouho očekávanou změnu, která pro stejnopohlavní páry nastala 1. ledna 2025. V tento den vstoupil v platnost Zákon č. 123/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2021 Sb., občanský zákoník. Konkrétně se jedná o následující úpravy:

- doplnění odstavce 2 k § 655, který zní: „(2) *Partnerství je trvalý svazek dvou lidí stejného pohlaví, který se uzavírá stejným způsobem jako manželství. Nestanoví-li zákon nebo jiný právní předpis jinak, vztahují se na partnerství a práva a povinnosti partnerů ustanovení o manželství, právech a povinnostech manželů, vdovách a vdovcích obdobně.*“;³²
- pro § 778 se doplňují slova „nebo ženě v partnerství“, § 778 bude tedy znít takto: „*Narodí-li se dítě, které je počato umělým oplodněním, ženě neprovdané (nebo ženě v partnerství), má se za to, že otcem dítěte je muž, který dal k umělému oplodnění souhlas; to platí i tehdy, narodí-li se dítě v době od zániku manželství nebo jeho prohlášení za neplatné od uplynutí třístého dne poté.*“;³³
- v odst. 1 § 800 dojde k doplnění slov „nebo se osvojitelem může stát také partner, je-li rodičem dítěte druhý z partnerů“, celkové znění § 800 odst. 1 bude následující: „(1) *Osvojiteli se mohou stát manželé nebo jeden z manželů. Výjimečně může osvojit i jiná osoba; v tom případě soud též rozhodne o tom, že se z matriky vypouští zápis o druhém rodiči, (nebo se osvojitelem může stát také partner, je-li rodičem dítěte druhý z partnerů).*“;³⁴
- § 3020 „*Ustanovení části první, třetí a čtvrté o manželství a o právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů.*“³⁵ se doplní o odstavec 2, který zní: „(2) *Ustanovení § 776 a 777 se nepoužijí na určování rodičovství lidí v partnerství.*“;³⁶

Je důležité zmínit, že nebylo přijato manželství pro všechny, nýbrž pozměňovací návrh poslance Jiřího Navrátila za KDU-ČSL a poslankyně Heleny Válkové za ANO, který homosexuálním párům umožňuje pouze uzavírat nový institut partnerství. Partneři

³² Článek první zákona č. 123/2024 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony.

³³ Ustanovení § 778 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³⁴ Ustanovení § 800 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³⁵ Ustanovení § 3020 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³⁶ Článek první zákona č. 123/2024 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony.

mají stejná práva jako manželé s výjimkou společné adopce dětí z dětského domova, která partnerům umožněna není. Nově mají však partneři možnost přiosvojení dítěte partnera. To v praxi znamená eliminaci komplikací a odpověď na otázku „Co bude s dítětem, pokud se biologickému rodiči něco stane?“. Rodič, který si dítě přiosvojil se v takovém případě stane plnohodnotným a zákonem uznávaným rodičem. Je nutné upozornit na to, že aby bylo přiosvojení dítěte možné musí mít homosexuální pár uzavřené partnerství, dítě musí být právně volné a s přiosvojením musí samo souhlasit. Řízení probíhá tak, že partner či partnerka podají k soudu návrh na svěřeni dítěte do péče před osvojením. Následně po dobu minimálně 6 měsíců zkoumá OSPOD, jaký je vztah mezi osvojitelem a osvojovaným dítětem. Až poté může soud o návrhu osvojitele o osvojení rozhodnout. Toto osvojení bude po dobu 3 let osvojením zrušitelným a posléze se stává nezrušitelným. Osvojitel bude následně také zapsán do rodného listu dítěte, jako jeho rodič.³⁷

Mimo rodičovských práv nastaly pro partnery další příjemné změny. První z nich je zjednodušení uzavření samotného partnerství, které je od 1. ledna 2025 možné na všech matričních úřadech. Partneři si vybírají také čas, místo obřadu a příjmení, kdy se mohou dohodnout na společném, případně si ponechat svá původní příjmení, což je pro manželství běžná praxe. Druhá změna nastala v rámci majetkových práv a společného jmění parterů, kdy jsou tato práva nově stejná, jako u manželů. To stejnopohlavním párům usnadňuje řešení situací, jako je například úmrtí partnera či rozchod. Partneři mají nově právo dědit podle pravidel stanovených pro manželství. Po smrti jednoho z partnerů bude mít ovdovělý partner nárok na část majetku. Větší právní jistota nastává pro páry také v rámci zdravotnictví a řešení úředních záležitostí.³⁸

³⁷ Partnerství pro stejnopohlavní páry přijato. In *Jsmefěr* [online]. 2024. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/otazky_odpovedi_partnerstvi_prijato.

³⁸ Novela zákona o partnerství. In *arws* [online]. 2024. Dostupné z: <https://www.arws.cz/novinky-v-arrows/novela-zakona-o-partnerstvi-rovnopravne-postaveni-stejnopohlavnich-paru-od-ledna-2025>.

3 Vývoj dítěte

V nadcházející kapitole se zaměříme na vývoj dítěte. Jako první si uvedeme podkapitolu zaměřenou na psychický vývoj dítěte. Druhá podkapitola se bude zabývat vývojem identity dítěte jako takové, ale také vývojem identity genderové. Poslední podkapitola se věnuje vlivu sexuální orientace rodičů na vývoj dítěte.

3.1 Psychický vývoj dítěte

Psychický vývoj jedince můžeme rozdělit do několika oblastí, které se rozvíjejí ve vzájemné interakci. Do těchto oblastí řadíme biosociální vývoj, vývoj kognitivních funkcí, vývoj motivačně emoční složky a psychosociální vývoj. Psychický vývoj každého člověka je ovlivňován velkým množstvím faktorů. Tyto faktory jsou zodpovědné za to, že každý jedinec se v něčem od ostatních odlišuje, ale také se jim v různých směrech může podobat. Jedním ze zmiňovaných faktorů je dědičnost, přičemž souhrn genetických dispozic označujeme jako genotyp. Právě tyto dispozice jsou předpokladem pro rozvoj psychických vlastností jedince. Za vznik dispozic je zodpovědné větší množství genů, které by samy o sobě měly jen malý účinek. Spolu utvářejí předpoklady pro rozvoj dané vlastnosti, ale její finální podoba závisí také na vlivu prostředí. Právě prostředí, ve kterém dítě vyrůstá je dalším faktorem ovlivňujícím psychický vývoj člověka. Do prostředí můžeme zařadit rodinu, sourozence, vrstevnické skupiny nebo například školu.³⁹

Psychický vývoj můžeme také rozdělit do vývojových fází, které na sebe plynule navazují a mohou být různě dlouhé. Každá vývojová fáze obsahuje změny pro ni charakteristické. Přejít, neboli rozmezí dvou vývojových fází nazýváme vývojové mezníky. Tento přechod mezi jednotlivými fázemi však nemusí být vždy plynulý. Třecí plochy mohou nastat za předpokladu, že jedinec není ještě dostatečně zralý nebo připravený na přechod do nové vývojové fáze. Před tlakem příliš velkých změn, které by jedinec v daném okamžiku nebyl schopen zvládnout ho chrání obranné reakce. Takovou reakcí je například posílení potřeby jistoty a stability. Zvědavost a potřeba nových podnětů a zkušeností další rozvoj jedince podporuje. Díky nim je jedinec ochotný přijmout dočasnou nejistotu, kterou nové podněty a situace mohou přinášet.⁴⁰

³⁹ VÁGNEROVÁ, M. – LISÁ, L. *Vývojová psychologie*. Praha: Univerzita Karlova, 2021, s. 11-17.

⁴⁰ Tamtéž, s. 19-21.

I přes značnou individuální proměnlivost nalézáme v psychickém vývoji jedinců shodné tendence a principy, které můžeme označit jako obecné zákony psychického vývoje. Řadíme sem například zákon vývojové posloupnosti a konzervace, který nám udává, že i při jisté míře variability postupuje psychický vývoj v čase v určitém pevném pořadí, kdy každé vývojové období je specifické určitými znaky. Nižší fáze vývoje poskytují jedinci jistou základnu pro splnění vývojových úkolů vyšších stupňů. Dále si zmíníme například zákon dynamické interakce organismu a prostředí, ten nám udává, že vliv prostředí a psychiky je celoživotní dynamický proces, ve kterém dochází k vzájemné interakci. Psychika a osobnost jsou aktivním vývojovým činitelem. Zákon nerovnoměrného tempa vývoje hovoří o tom, že rychlost vývoje je v každém vývojovém období odlišná. Období rychlého vývoje a relativního klidu se střídají periodicky. S tímto zákonem také souvisí poslední zákon, který si zmíníme. Tím je zákon vývojového zpomalování. Ten upozorňuje na to, že tempo vývoje se s přibývajícím věkem zpomaluje. Za nejrychlejší období vývoje považujeme úsek od prenatálního období do 1 roku dítěte. V období dospělosti se jedinec nachází v tzv. stabilní fázi a změny nebývají příliš výrazné.⁴¹

3.2 Vývoj identity dítěte

Pojem identita byl zaveden na konci 60. let 20. století E. H. Eriksonem, avšak pojem Já pochází od W. Jamese, ten rozlišoval Já poznávající a Mě poznávaným.⁴² Pojem identita se užívá k označení celkového prožitku sebe sama. Zahrnuje také pojmy sebereflexe, schopnost prožívat vlastní zkušenosti a současně je hodnotit. Je výrazně spjata se zpětnou vazbou okolí a reakcemi okolí na to, jací jsme a co o sobě ukazujeme. Identita se formuje v rámci osobního vývoje, vztahů, společnosti, kultury, ale také historického období, ve kterém se nacházíme. Identita nám poskytuje smysl života a dává hodnotu naší existenci. Odlišuje nás od okolí a činí nás jedinečnými v tom, jak sami sebe vnímáme a definujeme.⁴³

Identita jedince se rozvíjí od dětství postupně. Dříve se věřilo, že identita se vyvíjí prudce a náhle až v období adolescence. V kontextu identity řešíme otázky: „Kdo jsem?“, „Jaký jsem?“, „Kam směřuji.“ a další. Do psychické identity můžeme také zařadit naši

⁴¹ THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2015, s. 34-35.

⁴² ŠULOVÁ, L. – FAIT, T. – WEISS, P. *Výchova k sexuální a reprodukčnímu zdraví*. Praha: MAXDORF, 2011, s. 77.

⁴³ VEČEŘOVÁ PROCHÁZKOVÁ, A. – FIALA, L. *Jsem holka? Jsem kluk?* Praha: Mladá fronta, 2024, s. 13.

sexuální orientaci, profesní zaměření a jiné. Formuje se na základě informací, které o sobě jedinec získává prostřednictvím sebezpozorování, sebereflexe, normami, kulturními vlivy, hodnotami nebo například interakcí s jinými jedinci.⁴⁴

E. Hetherington rozděluje identitu do čtyř dimenzí. Tyto čtyři dimenze musí jedinec v průběhu svého celoživotního vývoje pochopit a integrovat do svého sebepojetí. Hovoříme konkrétně o identitě lidské, sexuální, individuální a o kontinuu identity. Lidská identita vychází z vědomí jedinečných možností myšlení lidského druhu. Sexuální identita zahrnující uvědomění si své pohlavní odlišnosti a příslušnosti. Individuální identita vychází z vědomí vlastní jedinečnosti a nezaměnitelnosti naší osoby. V neposlední řadě kontinuum identity rozumíme vědomí toho, že zůstáváme stejnou osobou, která v průběhu času prochází různými změnami.⁴⁵

3.2.1 Vývoj genderové identity

Pojem genderová identita se poprvé objevil v roce 1963, kdy je psychoanalytik Robert Stoller použil ve svých publikacích *Sex and gender. On the development of masculinity and femininity* a *Sex and gender. The transsexual experiment*. Je nezbytné upozornit na to, že genderová identita není to samé jako sexuální orientace, sexuální vývoj, ani vnější genderové vyjádření.⁴⁶

Současná zjištění poukazují na to, že genderová identita, tedy vnímání sebe jako muže či ženy, je určována biologicky. Vlivy prostředí nemají v případě pohlavní identity určující charakter, ale charakter formující. Uvádí se, že děti si svou biologicky danou genderovou identitu začínají uvědomovat a formovat mezi 2. a 4. rokem. Vývoj aktivně se projevující pohlavní identity můžeme pozorovat mezi 4. a 5. rokem dítěte. Pohlavní identita by se měla stabilizovat mezi 6. a 7. rokem.⁴⁷

Genderová identita se tedy formuje již v období předškolního věku. Můžeme vnímat projevy v podobě výběru oblečení, při hře, výběrem kolektivu apod. Chování dítěte však

⁴⁴ THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2015, s. 286.

⁴⁵ ŠULOVÁ, L. – FAIT, T. – WEISS, P. *Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví*. Praha: MAXDORF, 2011, s. 78.

⁴⁶ VEČEŘOVÁ PROCHÁZKOVÁ, A. – FIALA, L. *Jsem holka? Jsem kluk?* Praha: Mladá fronta, 2024, s. 112.

⁴⁷ THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2015, s. 299-300.

nemusí vždy podléhat výběru oblečení, hraček a sociálního zájmu pohlaví, ke kterému se cítí genderově zařazeno.⁴⁸

V rámci genderu můžeme hovořit i o tzv. genderové socializaci, kterou rozumíme to, že se chlapci učí být chlapci a dívky dívkami. Genderová socializace probíhá po celý život jedince a její formy jsou ovlivněny kulturou a historií. Sociální vlivy začínají působit už v okamžiku, kdy je známo pohlaví dítěte. K ženskému a mužskému pohlaví se lidé chovají odlišně. Děti, které se nachází mezi 3. a 5. rokem života začínají zpravidla napodobovat chování, které odpovídá jejich genderu. Pokud dítě vyrůstá v prostředí, kde jsou role silně vymezené, tak následně samo klade důraz na přesné vymezení rolí. Vývoj genderu může ovlivňovat také kultura a média. Nově se začínají objevovat také rodiny, které mají spíše genderově rovnocenné rodičovské role, tedy oba rodiče pečují o děti rovnocenně.⁴⁹

3.3 Sexuální orientace rodičů a její vliv na vývoj dítěte

Výzkumy a studie zaměřené na výchovu a vývoj dětí v homosexuálních rodinách nám přinášejí zajímavé poznatky v této oblasti, které mnohdy vyvrací různé spekulace ohledně ovlivňování sexuální orientace dětí a mnoha dalšího. Prokázalo se, že matky s homosexuální orientací jsou stejně psychicky stabilní, jako ty s orientací heterosexuální. Lesbické matky se také snaží zajišťovat dítěti vzory opačného pohlaví častěji než například matky samoživitelky. Jak homosexuální, tak heterosexuální soužití umožňuje rozdělení sil rodičů. Ani u homosexuálních otců nebyly zjištěny žádné rozdíly, co se výchovných postupů a přístupu k dětem týče. Homosexuální otcové kladou na dítě obdobné požadavky a také se ve stejné míře zapojují do aktivit svých dětí. V sociálním a emočním vývoji, ani v preferenci sexuálních partnerů nebyly zjištěny rozdíly mezi dětmi homosexuálních a heterosexuálních rodičů. Děti, které mají homosexuální rodiče jsou stejně dobře sociálně začleněné a vztahy s vrstevníky srovnatelné s těmi z heterosexuálních rodin. Děti z homosexuálních rodin bývají popisovány jako tolerantnější k odlišnostem. Neprokázaly se poruchy pohlavní identity a genderová identita dětí homosexuálních rodičů odpovídala té biologické. Děti homosexuálních rodičů se oblékají, chovají se, hrají si a volí přátele stejně jako děti heterosexuálních

⁴⁸ VEČEŘOVÁ PROCHÁZKOVÁ, A. – FIALA, L. *Jsem holka? Jsem kluk?* Praha: Mladá fronta, 2024, s. 113.

⁴⁹ THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2015, s. 302-304.

rodičů. Výsledky poukazují pouze větší otevřenost k netradičním projevům sexuality, nikoli vliv na sexuální orientaci dětí.⁵⁰

4 Homoparentalita v Evropě

V této kapitole nahlédneme na problematiku homoparentality v Evropě prostřednictvím Rainbow Map. Uvedeme si, jak je na tom Česká republika, Malta, Island, Belgie, Španělsko, Finsko, Německo, Rusko, Turecko, Polsko a také Ukrajina. Tyto země byly vybrány na základě umístění v žebříčku Rainbow Map. Vybrala jsem tedy pár zemí, které se na tomto žebříčku umístily vysoko a pár, jejichž výsledky byly spíše na nižší úrovni. Do výběru jsem chtěla zařadit také některé sousední státy České republiky.

Nejen homoparentalitou, ale také dalšími aspekty práv LGBTI+ komunity se zabývá mezinárodní organizace ILGA-Europe. Ta každoročně vydává Rainbow Map, ve které hodnotí 49 evropských zemí na škále od 0 % do 100 %. Přičemž 0 % znamená hrubé porušování lidských práv a diskriminace a 100 % představuje respektování lidských práv a plnou rovnost. Tato mapa porovnává země konkrétně v sedmi kategoriích, kterými jsou: rovnost a nediskriminace, rodina, trestné činy z nenávisti a nenávistné projevy, právní uznání pohlaví, tělesná integrita intersexuálů, prostor občanské společnosti a azyl. V rámci této kapitoly se budeme zabývat zejména kategorií rodiny, které jsou čerpány z nejnovejší verze Rainbow Map 2024.⁵¹

⁵⁰ Tamtéž, s. 192-193.

⁵¹ About. In *RainbowMap* [online]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/about/>.

přesuneme na státy, u kterých o rovnosti práv pro LGBTI+ komunitu příliš hovořit nelze. Nejhorší výsledky má Rusko, Turecko, Polsko, nebo například Ukrajina.⁵³

Malta se v Rainbow Map již několikátým rokem objevuje na prvním místě a v roce 2024 s celkem 87,84 %. V kategorii rodiny splňuje všech jedenáct podkategorií, mezi které patří například rovnost manželství, společná adopce, přiosvojení, asistovaná reprodukce pro páry i jednotlivce a další.⁵⁴ Rovnost manželství je stanovena na základě Zákona o manželství a dalších zákonech č. XXIII z roku 2017, kterým se měnil zákon o manželství v souvislosti se zavedením rovnosti manželství. Mezi tyto změny patří například záměna slov husband (manžel) or wife (manželka) za spouse (manžel/manželka).⁵⁵

Island se v roce 2024 umístil na druhém místě v žebříčku s celkovým výsledkem 83,02 %. Splňuje celkem osm podkategorií, mezi které můžeme zařadit rovnost manželství, společnou adopci, přiosvojení druhým partnerem či asistovanou reprodukci pro páry, ale také jednotlivce. Nesplňuje například automatické uznání společného rodičovství, kdy v případě asistovaného početí dítěte by měla být žena, která dala souhlas k tomu, aby její manželka podstoupila asistované početí automaticky považována za rodiče takto počatého dítěte. V praxi však musí podat doklady o asistovaném početí, aby tato rodičovská práva získaly.⁵⁶ Island je také v pořadí devátou zemí světa, která manželství pro všechny umožnila. Tento zákon byl přijat 11. června 2009 v Althingu, přičemž v platnost vzešel 27. června 2010. Jeho uzákonění předcházelo registrované partnerství, které přijal islandský jednokomorový parlament Althing v roce 1996.⁵⁷

Belgie se v roce 2024 umístila na třetím místě se 78,48 % a splňuje deset z jedenácti podkategorií v oblasti rodiny. Mezi ty patří například rovnost manželství, společná adopce, automatické uznání společného rodičovství, asistovaná reprodukce pro páry i jednotlivce včetně transgender osob.⁵⁸ Belgie je druhou zemí na světě, která přijala manželství pro všechny. Stalo se tomu na přelomu let 2002 a 2003, kdy návrh přijaly obě komory parlamentu a následně došlo 1. června 2003 k podpisu králem Albertem II..

⁵³ 2024 Rainbow Map. In *RainbowMap* [online]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/>.

⁵⁴ Malta. In *RainbowMap* [online]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/malta/>.

⁵⁵ Part II ACT No. XXIII, Marriage Act and other Laws of 2017. In *Malta Legislation* [online]. Dostupné z: <https://legislation.mt/eli/act/2017/23/eng/pdf>.

⁵⁶ Iceland. In *RainbowMap* [online]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/iceland/>.

⁵⁷ FIALA, J. Férové manželství ve světě. In *jsmefér* [online], 2019. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/island>.

⁵⁸ Belgium. In *RainbowMap* [online]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/belgium/>.

Později byla přijata také novela zákona o manželství pro všechny, která umožnila gay a lesbickým párům také adoptovat děti, tato novela je účinná od 30. června 2006.⁵⁹

Španělsko se nachází na čtvrtém místě s 76,41 %. Celkem splnilo sedm z jedenácti podkategorií, přičemž další tři jsou uznávané pouze v některých regionech. Všechny však mají rovnost manželství, společnou adopci, automatické uznání společného rodičovství a asistovanou reprodukci pro jednotlivce i páry. Naopak v žádném regionu není uznáno transgender rodičovství.⁶⁰ Španělsko bylo v pořadí třetí zemí na světě, která přijala manželství pro všechny. Král Juan Carlos I. mu udělil královský souhlas 1. července 2005 a v platnost vzešel o dva dny později. Uzákonění manželství předcházelo registrované partnerství, které bylo možné pouze v jednotlivých regionech a podobně jako tomu bylo do nedávna v České republice si mohl dítě osvojit pouze jeden z partnerů, druhý z partnerů k němu tedy neměl žádný právní vztah ani povinnosti.⁶¹

Finsko získalo 70,78 % a z evropských zemí se umístilo na šestém místě. V oblasti rodiny zde funguje rovnost manželství, společná adopce, přiosvojení, asistovaná reprodukce pro jednotlivce a páry, ale také uznání transgender rodičovství. Naopak nemá automatické uznání společného rodičovství.⁶²

Ze sousedních zemí se nejlépe umístilo Německo, které je v celkovém hodnocení na desátém místě s úspěšností 66,13 %. Splňuje celkem čtyři z jedenácti podkategorií, kterými jsou rovnost manželství, společná adopce, přiosvojení dítěte a žádné ústavní omezení manželství. Není zde však například možnost asistované reprodukce pro páry ani jednotlivce.⁶³ Německo změnou občanského zákoníku přijalo rovnost manželství současně s možností adopce homosexuálními páry v roce 2017, kdy pro návrh hlasovalo 392 ze 623 přítomných poslanců. Předchůdcem manželství pro všechny bylo registrované partnerství, které bylo možné od roku 2001.⁶⁴

⁵⁹ FIALA, J. Férové manželství ve světě. In *jsmefér* [online], 2019. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/belgie>.

⁶⁰ Spain. In *RainbowMap* [online]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/spain/>.

⁶¹ FIALA, J. Férové manželství ve světě. In *jsmefér* [online], 2019. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/spanelsko>.

⁶² Finland. In *RainbowMap* [online]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/finland/>.

⁶³ Germany. In *RainbowMap* [online]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/germany/>.

⁶⁴ HRABICA, P. Revoluce v Německu. Homosexuálové mohou zakládat rodiny. In *denik.cz* [online], 2017. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sveta/revoluce-v-nemecku-bundestag-povolil-homosexualum-snatky-a-adopci-deti-20170630.html.

Rusko během posledních několika let neustále klesalo. V roce 2024 se umístilo na posledním místě ze všech 49 zkoumaných zemí s výsledkem pouhých 2 %. V rámci výzkumu nesplňuje žádnou ze sedmi zkoumaných kategorií, zmíněná 2 % však obdržela splněním jedné z jedenácti podkategorií v rámci rodiny. Hovoříme o možnosti asistované reprodukce pro jednotlivce. V červenci 2023 Rusko také přijalo zákon, který zakazuje změnu pohlaví, současně obsahuje také přímý zákaz adopce nebo pěstounství trans osobami.⁶⁵ Možnost asistované reprodukce pro jednotlivce stanovuje Federální zákon č. 323-FZ ze dne 21. listopadu 2011, O základech ochrany zdraví občanů v Ruské federaci. Konkrétně § 3 článku 55, který uvádí, že právo na asistovanou reprodukci má také svobodná žena, pokud s lékařským zákrokem dobrovolně a informovaně souhlasí. V § 9 článku 55 nalezneme informaci o možnosti náhradního mateřství na základě dohody uzavřené mezi náhradní matkou a potenciálními rodiči, nebo svobodnou matkou, pro kterou je porod dítěte ze zdravotních důvodů nemožný.⁶⁶ Je důležité zmínit, že u žádné z těchto variant není uvedena možnost využití pro svobodné muže, pouze pro svobodné ženy.

Turecko se v rámci výzkumu umístilo na 46. místě s 4,75 %. Stejně jako Ázerbájdžán však nesplňuje žádnou z podkategorií rodiny.⁶⁷ Turecký prezident Recep Tayyip Erdoğan během svého projevu, který se konal 13. ledna 2025 v Ankaře, již opakovaně kritizoval LGBTI+ hnutí, které označil za součást zahraničního spiknutí a zvrácenou ideologii přímo ohrožující tradiční rodinu. LGBTI+ komunita se v Turecku stává terčem represí, průvody Pride jsou zde zakázány od roku 2015. Stát naopak podporuje anti-LGBTI+ pochody.⁶⁸

I přes to, že se Polsko umístilo na 41. místě s 17,5 %, stále zde nenalézáme žádnou z podkategorií rodiny. Oproti výše zmiňovaným státům si však vede lépe v ostatních kategoriích. Nalezneme zde například rovnost v zaměstnání (nediskriminace na základě sexuální orientace), kterou stanovuje zákoník práce, mandát orgánu pro rovnost ve formě zákona o rovnosti, možnost darování krve homosexuálům, kterou nezakazuje žádný

⁶⁵ Russia. In *RainbowMap* [online]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/russia/>.

⁶⁶ § 3 a § 9 článku 55 Federálního zákona č. 323-FZ O základech ochrany zdraví občanů v Ruské federaci. In *minzdrav.gov.ru* [online]. Dostupné z: <https://minzdrav.gov.ru/documents/7025-federalnyy-zakon-ot-21-noyabrya-2011-g-323-fz-ob-osnovah-o>.

⁶⁷ Turkey. In *RainbowMap* [online]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/turkey/>.

⁶⁸ Potřebujeme víc dětí, ne perversí. Turecký Rok rodiny začal útokem na LGBTQ+. In *iDNES.cz* [online], 2025. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/turecko-erdogan-lgbtq-rodina-prezident-homosexualita.A250113_183422_zahranicni_Ichuc.

zákon (nestátní organizace však informují o občasném odmítání dárců právě z důvodu jejich sexuální orientace) a další.⁶⁹ Polsko v současnosti neposkytuje homosexuálním párům možnost manželství ani žádnou jinou alternativu v podobě registrovaného partnerství. Co se rodinného práva týká homosexuální páry nemohou adoptovat děti ani si přiosvojit děti partnera.⁷⁰

Ukrajina se umístila na 40. místě, tedy těsně nad Polskem s výsledkem 18,76 %. Ani ta však nespĺňuje žádnou z podkategorií rodiny. Velmi dobře si však vede v kategorii, která nese název prostor občanské společnosti (Civil society space), ve které získala 83,33 %. Pod touto kategorií nalezneme například to, že na Ukrajině neexistují zákony omezující svobodu projevu, obránci lidských práv z řad LGBTI+ nejsou v ohrožení, případným veřejným akcím není zabraňováno ze strany státu, a také že zde fungují asociace na podporu LGBTI+ komunity, jejichž shromažďování není zabraňováno ze strany státu.⁷¹

⁶⁹ Poland. In *RainbowMap* [online]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/poland/>.

⁷⁰ Polsko zrušilo vyšetřovací příkaz pro stejnopohlavní páry. Platil pro ně, pokud chtěly uznat manželství. In *iROZHLAS* [online], 2024. Dostupné z: http://irozhlas.cz/zpravy-svet/polsko-zrusilo-vysetrovaci-prikaz-pro-stejnopohlavni-pary-platil-pro-ne-pokud_2406262144_edr.

⁷¹ Ukraine. In *RainbowMap* [online]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/ukraine/>.

5 Výzkumy na téma homoparentality

V této kapitole si představíme některé studie a výzkumy týkající se homoparentality. Kapitola je rozdělena na dvě podkapitoly, kdy první se zabývá výzkumy zahraničními a druhá výzkumy homoparentality v České republice.

5.1 Zahraniční výzkumy

Studie sexuologa Richarda Greena z roku 1978, známá pod názvem *Sexual Identity of 37 Children Raised by Homosexual or Transsexual Parents* je považována za průkopnickou v oblasti výzkumů homoparentálních rodin. Výzkumný vzorek zde tvořilo 37 dětí, konkrétně 18 chlapců a 19 dívek. 21 z těchto dětí bylo vychovááno homosexuálními rodiči a 16 rodiči, kdy alespoň jeden z nich byl transsexuální. Věkové rozmezí dětí s alespoň jedním transsexuálním rodičem bylo 3-20 let a u dětí homosexuálních rodičů 5-14 let. Sexuální identita mladších dětí byla zjišťována na základě dětmi volené hry, hraček, vrstevnické skupiny, preferencí ohledně oblečení a dalších. U dospívajících byly tyto informace zjišťovány na základě jejich erotických fantazií, interpersonálního sexuálního chování a také jejich romantických lásek. Z 21 dětí vychovávaných v 7 homoparentálních rodinách nakreslilo 15 podle zadání „nakresli člověka“ osobu vlastního pohlaví. 1 z dětí nenakreslilo osobu a 5 nakreslilo osobu pohlaví opačného. Co se vrstevnických skupin týká, 19 dětí volilo osoby stejného pohlaví jako byly ony samy. Oblíbená hračka u 20 dětí, tedy skoro většiny, byla v souladu s konvenční preferencí hraček dle daného pohlaví. 4 z nejstarších dětí (11-14 let) uváděly také své erotické fantazie, které byly u všech dětí orientovány heterosexuálně. Autor sám upozorňuje na to, že v případě malých dětí, které byly do výzkumu zařazeny nelze přesně stanovit, zda vůbec, případně jaký vliv na ně bude mít výchova v transsexuální či homosexuální rodině. V době výzkumu a na základě výsledků lze předpokládat, že vývoj sexuální identity u 36 z 37 dětí probíhá bez odchylek v sexuální identitě a většina vykazovala genderově typické preference.⁷²

⁷² GREEN, R. Sexual Identity of 37 Children Raised by Homosexual or Transsexual Parents. In *American Journal of Psychiatry* [online], 1978, 135(6), s. 692 a 696. Dostupné z: <https://bigthreeauto.procon.org/sourcefiles/Green-37-Children.pdf>.

Studie (*How) Does the Sexual Orientation of Parents Matter?* z roku 2001, jejímiž autory jsou Judith Stacey a Timothy J. Biblarz, analyzuje 21 studií, vydaných mezi lety 1981-1998, a snaží se upozornit na to, že v těchto studiích mají autoři často tendence bagatelizovat zjištění, která naznačují rozdíly mezi dětmi vyrůstajícími v homoparentálních a heterosexuálních rodinách. 18 z nich bylo zaměřeno na lesbické rodiny a 3 na gay rodiny. Autoři uvádí, že konkrétně 11 z 21 analyzovaných prací ve svých výsledcích uvádí, že neshledaly žádné rozdíly mezi heterosexuálními a homosexuálními rodiči, pokud jde o výchovné styly, emocionální přizpůsobení a sexuální orientaci dětí. Studie se zaměřovala ku příkladu na to, zda hraje sexuální orientace rodičů nějakou roli při vývoji pohlaví dětí nebo, zda existuje vztah mezi sexuální orientací rodičů a sexuálními preferencemi jejich dětí. Ve svých výsledcích poukazují na to, že v některých ukazatelích můžeme pozorovat značné rozdíly, tak jak očekávali. Uvádí, že například děti lesbických matek, především dcery, se oblékají, hrají si a chovají se způsobem, který neodpovídá kulturní normě vázané k pohlaví. Dcery lesbických matek také projevují častěji zájem o povolání a aktivity, která nejsou tradičně spojována s ženami (např. inženýr, právník, lékař, astronaut). Synové lesbických matek se zase vykazují méně tradičně maskulinních rysů, ku příkladu nižší míru agresivity. I přes to, že se jedná o omezené podklady, stále poukazují na to, že lesbické páry mohou osvobodit své děti od tradičních genderových norem. Analyzované výzkumy také ukázaly, že děti vychovávané lesbickými matkami častěji přemýšlí o své sexuální orientaci, ale většina se v závěru identifikuje jako heterosexuální. Studie však neprokázala, že by sexuální orientace rodičů přímo ovlivňovala sexuální orientaci jejich dětí. Co se psychické pohody týká, výzkumy neprokázaly rozdíl mezi dětmi heterosexuálních a homosexuálních rodičů v míře úzkostlivostí, sklonu k depresím, jejich sebevědomí, ani žádných dalších oblastech. Autoři také poukázali na rozdíl mezi přístupem nebiologických lesbických matek k výchově dětí, který byl více zúčastněný než u nevlastních otců v heterosexuálních rodinách. Lesbické matky si také rozděľují rodičovské povinnosti více rovnoměrně než heterosexuální páry. Studie tedy poukázala na to, že jisté rozdíly mezi dětmi vychovávanými v homosexuálních a heterosexuálních rodinách jsou. Nevedou však k negativním důsledkům pro psychický či sociální vývoj dětí. Upozorňují také na to, že v některých oblastech vykazovaly lesbické matky dokonce pozitivní vliv na výchovu.⁷³

⁷³ STACEY, J. - BIBLARZ, T. J. (How) Does the Sexual Orientation of Parents Matter?. In *American Sociological Review* [online], 2001, 66(2), s. 159, 167, 168, 171 a 176. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2657413>.

Psycholožka Susan Golombok shrnuje ve svém článku *Parenting in new family forms* výzkumy, které byly prováděny v rámci problematiky nových forem vzniku rodičovství. Autorka zde uvádí rodičovství formou asistované reprodukce, matky samoživitelky z vlastní vůle a v neposlední řadě také stejnopohlavní rodičovství. K problematice stejnopohlavního rodičovství uvádí, že výzkumy rodičovství konkrétně lesbických matek byli zahájeni již v 70. letech minulého století. V této době však panovalo přesvědčení, že lesbické matky budou méně pečující než ty heterosexuální a budou více náchylné k psychickým poruchám, díky kterým budou mít psychické problémy také jejich děti. Předpokládalo se také, že děti vyrůstající v lesbických rodinách budou vykazovat atypický vývoj pohlavní identity a chlapci tak budou méně maskulinní a dívky méně femininní než ty z heterosexuálních rodin. V současnosti máme však spoustu výzkumů, které uvádí, že lesbické matky mají stejné predispozice pro dobré duševní zdraví a pozitivní vztahy se svými dětmi jako matky heterosexuální. V případě gay rodičů uvádí autorka odlišnosti oproti lesbickým matkám z toho důvodu, že je méně časté aby byl otec primárním pečovatelem o dítě, ať už gay či heterosexuální a otcové jsou obecně považováni za méně vhodné pro rodičovství než matky. Gay otcové také často čelí větší stigmatizaci než lesbické matky. K tomuto tématu autorka uvádí studii, v rámci které se zkoumala mozková aktivita heterosexuálních matek, otců a adoptivních gay otců, kteří měli malé děti. Tato studie zjistila zvýšenou mozkovou aktivitu v oblastech spojených se zpracováním emocí u heterosexuálních matek a zvýšenou mozkovou aktivitu v oblastech spojených s kognitivním zpracováním u heterosexuálních otců. Gay otcové v tomto výzkumu vykazovali zvýšenou mozkovou aktivitu v obou těchto oblastech. Studie tedy dokazuje, že gay otcové zastávající roli primárního pečovatele mohou reagovat podobně jako heterosexuální matky i otcové. Další z výzkumů, které autorka zmiňuje uvádí, že lesbické a gay rodiče v porovnání s heterosexuálními rodiči sdílejí rodičovství více rovnocenně. Lesbické a gay páry také vykazovaly podobnou míru rozchodů jako páry heterosexuální.⁷⁴

⁷⁴ GOLOMBOK, S. *Parenting in new family forms*. In *Current Opinion in Psychology*. 2018. s. 77-78. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2352250X16301063?via%3Dihub>.

5.2 Výzkumy homoparentality v České republice

Sešíváné rodiny: nový život zevnitř i zvenku je název studie, kterou zpracovaly doktorka Petra Kutálková společně s magistrou Magdalenou Skřivánkovou v roce 2017. Studie byla směřována na děti vyrůstající v rekonstruovaných rodinách a jeden z jejich rodičů je gay, lesba či transgender osoba. Autorky uvádějí, že cílem bylo zjistit, zda je daná problematika pro Českou republiku relevantní, popsat oblasti, ve kterých čelí rodiče či děti problémům, které mohou vést k jejich sociálnímu vyloučení a v neposlední řadě navrhnout postup prevence sociálního vyloučení. Pro dosažení těchto cílů bylo realizováno pět setkání podpůrné skupiny pro mladé lidi vyrůstající v rekonstruovaných rodinách. Tyto informace byly poté doplněny o zkušenosti rodičů a názory pracovníků OSPOD. Zástupce dětí tvořila skupina osmi mladých lidí ve věku od 11 do 26 let. Rodičovská skupina byla tvořena celkem šesti respondenty, kteří se účastnili skupinového sezení a další tři respondentky komunikovaly prostřednictvím e-mailu. Diskuzních skupin se poté účastnilo také sedm pracovníků OSPOD.⁷⁵ Autorky vyvodily ze své studie několik závěrů. Jako první uvádějí fakt, že problémem, kterému jsou děti vystaveny není sexuální orientace jejich rodičů nýbrž homofobie v jejich sociálním okolí. Dalším problémem bylo malé zastoupení homoparentálních rodin ve veřejném prostoru, učebnicích, reklamách či televizních seriálech. Dále autorky upozorňují na to, že děti v homoparentálních rodinách mají specifické otázky a nebývá jim poskytován prostor ani možnost s někým tyto otázky sdílet, což souvisí s poznatkem o nedostatku podpůrných služeb pro děti a jejich rodiny.⁷⁶

V monografii *Homoparentální rodiny*, publikované v roce 2021, se věnuje autorka Olga Nešporová výsledkům svého kvalitativního výzkumu, ve kterém na základě rozhovorů s celkem 37 LGB rodiči a dvěma dětmi popisuje každodenní zkušenosti ze životů těchto stejnopohlavních párů. Autorka zde shrnuje rozdíly mezi biologickým a sociálním rodičovstvím, ale také rozdíly ve způsobu utváření gay rodin a lesbických rodin. Výzkumný soubor tvořily čtyři typy homoparentálních rodin: lesbická rodina, která má dítě/děti z předešlého heterosexuálního vztahu, plánovaná lesbická rodina s dítětem/děti, plánovaná gay rodina s dítětem/děti, sdílené rodičovství dvou leseb a dvou gayů s dítětem/děti.⁷⁷ Autorka v rámci kapitoly *Život homoparentálních rodin v*

⁷⁵ KUTÁLKOVÁ, P. *Sešíváné rodiny: nový život zevnitř i zvenku*. 2017. s. 7-8. Dostupné z: <https://praguepride.com/cs/kdo-jsme/media-download/publikace/21-sesivane-rodiny-novy-zivot-zevnitri-i-zvenku/file>.

⁷⁶ Tamtéž . s. 32-33.

⁷⁷ NEŠPOROVÁ, O. *Homoparentální rodiny*. Praha: VÚPSV, 2021. s. 14.

ČR uvádí mimo jiné pozitiva a negativa, která v homoparentálním rodičovství respondenti vnímají. Pozitiva autorka rozdělila na názory žen a názory mužů, které se lišily, pravděpodobně z důvodu odlišných genderových rolí. Ženy jako pozitiva uváděly sdílenou péči o domácnost a děti, vyrovnanější sdílení domácích či rodinných povinností, vysokou míru porozumění a v neposlední řadě, že děti vychovávané stejnopohlavními páry jsou více tolerantní. Muži ve své rodinné situaci příliš mnoho pozitiv nenacházeli, ale nejvíce z nich uvedlo lepší finanční zabezpečení rodiny, jelikož její náklady financují ze dvou mužských, tedy vyšších příjmů. Většina negativ, která stejnopohlavní páry ve svém rodinném soužití shledávala byla spojená s tím, že nejsou uznávány jako rodina ani jako rovnocenní rodiče. Hlavním problémem je tedy nerovné postavení stejnopohlavních párů ve společnosti. Do negativ rodiče zařadili např. právní neuznanost sociálního rodiče a problémy, které z toho vyplývají, právní nezastupitelnost rodičů a nedostatečná právní ochrana vztahu mezi dítětem a sociálním rodičem nebo obavy o budoucnost svého dítěte a stigmatizace z důvodu jejich stejnopohlavních rodičů.⁷⁸

V současnosti jsou tato negativa alespoň částečně eliminována prostřednictvím zákona č. 123/2024, který přináší v platnost institut partnerství. O tom pojednává druhá kapitola této práce. Nově mají stejnopohlavní rodiče v partnerství možnost přiosvojit dítě partnera/partnerky, čímž mizí problémy s neuznáváním sociálního rodiče a vzájemná nezastupitelnost rodičů v úředních záležitostech. Také právní ochrana mezi dítětem a rodičem, který si dítě přiosvojil je tímto zákonem ošetřena. Pokud by tedy došlo např. k úmrtí jednoho z rodičů, dítě stále zůstane v rodině s druhým z partnerů. I přes to, že nemůžeme hovořit o stoprocentní rovnosti postavení heterosexuálních a homosexuálních párů, tak tuto změnu považuji za velký krok kupředu, který stejnopohlavním párům ulehčí jejich rodičovskou, ale také partnerskou situaci.

Výzkum na téma rodičovství homosexuálních párů uskutečnila také Eva Polášková v rámci své publikace *Plánovaná lesbická rodina* vydané v roce 2009. Jedná se o výzkum zaměřený na plánované lesbické rodiny, jak již název práce vypovídá. Výzkumný soubor zde tvořilo 10 rodičovských párů ve věkovém rozmezí 28-42 let. Těchto 10 lesbických párů, tedy 20 respondentek vychovávalo celkem 13 dětí, z toho 9 dívek a 4 chlapce ve věkovém rozmezí 2 měsíce až 6 let. V rámci analýzy sesbíraných dat autorka uvádí, že společným tématem při rozhodování, zda rodinu založit byly obavy z postoje společnosti

⁷⁸ NEŠPOROVÁ, O. *Homoparentální rodiny*. Praha: VÚPSV, 2021. s. 59-66.

k lesbickému rodičovství a možnosti šikany a diskriminace jejich dítěte. Problém tedy spatřovaly převážně v netoleranci prostředí. Vliv na to, která z žen se stane biologickou matkou dítěte měla intenzita subjektivní touhy po dítěti, ale také otázka financí a zapojení žen na trhu práce ve smyslu, která z partnerek bude schopná rodinu lépe finančně zabezpečit. Mezi způsoby početí dítěte v rámci výzkumného souboru patřil pohlavní styk s mužem (u 1 páru), inseminace svépomocí se známým dárcem (u 1 páru), inseminace (IUI) s odbornou pomocí se známým dárcem (u 2 párů), inseminace (IUI)/IVF s odbornou pomocí a anonymním dárcem (u 5 párů) a neznámý způsob bez odborné asistence s anonymním dárcem (u 1 páru). Nebiologické matky dítěte také upozorňovaly na to, že je jejich okolí nevnímalo v těhotenství jako budoucí matku, za tu považovalo pouze tu ženu, která byla těhotná. Jako problém také uváděly, že se necítí být blízkým okolím považovány za plnohodnotného rodiče dítěte. Také vztahy s okolím, a hlavně blízkou rodinou partnerek byly provázeny jistým rozdílným vnímáním biologické a sociální matky dítěte. Téma rodičovství nebylo v rodinách sociálních matek provázeno většími emocemi, naopak u matek biologických se reakce pohybovaly od výrazného odmítnutí až po radostné sdílení. Problémy partnerky shledávaly také u reakce čerstvých prarodičů, kteří měli po narození dítěte tendence prosazovat názor, že jedinou „pravou“ matkou dítěte je ta biologická. Co se rozdělení rolí týká, tak byl v rámci výzkumu prezentován názor, že partnerky mezi sebou péči o domácnost rozdělenou nemají. V případech, kdy určitou oblast péče o domácnost zastupovala jedna z partnerek bylo jako hlavní důvod uvedena osobní preference a aktuální potřeby, nikoli rozdělení na základě genderu. Autorka se v rámci výzkumu zabývá mnohými dalšími otázkami v podobě potřeb, obav a pochybností nebo například coming-outu jejich lesbické rodiny.⁷⁹

⁷⁹ POLÁŠKOVÁ, E. *Plánovaná lesbická rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 95, 97, 115, 116, 125, 133, 138 a 151.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Metodologie výzkumného šetření

Praktická část diplomové práce se zaměřuje na samotné homoparentální rodiny, tedy homosexuální páry, které společně vychovávají dítě. Umožní tak čtenářům nahlédnout do života těchto rodin, zjistit, jakým způsobem vychovávají své děti a s jakými problémy se na této cestě setkávají. Výzkum je zpracován kvalitativním výzkumným šetřením za pomoci polostrukturovaného rozhovoru jako výzkumného nástroje.

Hendl v publikaci *Kvalitativní výzkum* zmiňuje definici metodologa Creswella, která zní následovně: „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“⁸⁰

Kvalitativní výzkum čelí u odborníků občasná kritice, předmětem této kritiky se stává především neobjektivnost kvalitativních výzkumů. Švaříček a Šed'ová však upozorňují na to, že pokud výzkumník dodrží určitá pravidla, tak se mohou objevit nové jevy a teorie.⁸¹

Rozhovor bývá uváděn za nejčastěji používanou metodu sběru dat v kvalitativním výzkumu. Můžeme ho definovat jako: „*(...) nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek.*“⁸²

Polostrukturovaný rozhovor je kompromisem mezi rozhovorem strukturovaným a nestrukturovaným. Výzkumník se v tomto případě drží předem stanovených otázek, ale v průběhu rozhovoru reaguje na respondentovi podněty.⁸³

Polostrukturované rozhovory jsem zvolila právě z důvodu možnosti reakce na daného respondenta. Pokud mě tedy v průběhu rozhovoru něco zaujalo, respondenta jsem se doptala na podrobnosti.

⁸⁰ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2008, s. 48.

⁸¹ ŠVAŘÍČEK, R – ŠEĎOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 28.

⁸² Tamtéž, s. 159.

⁸³ SKUTIL, M. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, s. 91.

Za hlavní výhody rozhovoru můžeme považovat přímý kontakt výzkumníka se zkoumanou osobou, možnost volnosti a pružnosti kladení otázek a jejich případné dovysvětlení, získání osobních a důvěrných informací, ale také možnost pozorování verbální a neverbální komunikace respondenta.⁸⁴

6.1 Etické otázky výzkumného šetření

Důležitou roli u společenskovedních výzkumů hrají právě výzkumné otázky. V publikacích můžeme nalézt různá doporučení, ale také standardy vymezující etická pravidla, která jsou aplikovatelná ve výzkumu.⁸⁵

Zvažovat důsledky výzkumu by mělo tvořit nedílnou součást všech kvalitativních výzkumů zkoumajících člověka a jeho působení. Mezi základní etické principy řadíme důvěrnost, poučený souhlas nebo zpřístupnění práce účastníkům výzkumu. Důvěrností rozumíme to, že v rámci výzkumu nebudou zveřejněna data vedoucí k identifikaci respondentů. Hovoříme tedy o jisté anonymitě, kterou by měl výzkumník zajistit a také o ní ubezpečit respondenty. Poučený souhlas představuje další z důležitých principů. Tento souhlas respondenta s účastí na výzkumu může výzkumník získat písemně v podobě formuláře nebo například nahrát na diktafon. U principu zpřístupnění práce účastníkům výzkumu je nejdůležitější tyto výsledky poskytnout převážně respondentům, kteří o ně projeví zájem a výzkumník jim jejich poskytnutí přímo slíbil.⁸⁶

V rámci tohoto výzkumu a celé diplomové práce zajišťuji důvěrnost a anonymitu tím, že v práci nebudou zveřejněny žádné informace, které by mohly vést k identifikaci respondentek. O anonymitě jsem respondentky informovala již při našem prvním kontaktu. Vzhledem k tomu, že výzkumný vzorek tvořily homoparentální rodiny, které mají děti, ale také z důvodu citlivých informací, které mi respondentky poskytly považuji zajištění jejich anonymity za stěžejní. Souhlas respondentek s účastí na výzkumu jsem získala na začátku každého rozhovoru. Respondentky byly současně informovány o tom,

⁸⁴ SKUTIL, M. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, s. 89.

⁸⁵ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2008, s. 153.

⁸⁶ ŠVAŘÍČEK, R – ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 43, 45, 46 a 49.

že se rozhovor nahrává a tato nahrávka poslouží pouze k účelům přepisu a nebude nikde publikována ani přehrávána.

6.2 Cíl výzkumného šetření

Hlavním cílem praktické části je zjistit, jakým způsobem, a zda vůbec připravují homoparentální rodiny své děti na začlenění do společnosti vzhledem k jejich rodinnému složení, ale také obecné představení fungování homoparentálních rodin. Toho, jakým způsobem vychovávají své děti nebo například s jakými problémy se potýkají a jak vnímají ony samy svou situaci a podmínky, které momentálně mají. Myslím si, že neinformovanost společnosti v oblasti rodičovství homosexuálních párů je stále signifikantní, proto považuji za důležité se o těchto rodinách zmiňovat.

6.3 Formulace výzkumných otázek

Před samotnými rozhovory bylo stěžejní stanovit výzkumné otázky. V rámci výzkumného šetření jsem stanovila jednu hlavní (VO) a pět dílčích (DVO) výzkumných otázek.

*V typickém případě kvalitativní výzkumník vybírá na začátku výzkumu téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat.*⁸⁷

Hlavní výzkumná otázka

VO1: Jakým způsobem jsou děti z homoparentálních rodin připravovány na začlenění do společnosti?

Dílčí výzkumné otázky

DVO1: Je podle respondentek podstatné zajišťovat dětem vzory od opačného pohlaví?

DVO2: Setkávají se respondentky s nepochopením ze strany společnosti kvůli jejich rozhodnutí vychovávat dítě v homosexuálním páru?

DVO3: Setkaly se respondentky s nepochopením ze strany institucí – školy, úřady, zdravotnická zařízení apod.?

DVO4: Setkávají se respondentky s nepochopením v rodině a u přátel?

⁸⁷ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2008, s. 48.

DVO 5: Jaký mají respondentky přístup k výchově dítěte?

6.4 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor této práce tvoří 5 homoparentálních rodin, konkrétně lesbických rodin, které společně vychovávají dítě/děti. Věk dětí vychovávaných v těchto párech se pohyboval od 19 měsíců po 10 let. Délka trvání vztahu partnerek se pohybovala od 7 do 13 let. Rozhovoru se účastnila pouze jedna z partnerek. Původním záměrem bylo zapojit do výzkumu také gay páry, pro které jsou podmínky založení rodiny ještě o něco komplikovanější, ale tyto respondenty se mi bohužel nepodařilo sehnat, respektive se výzkumu nechtěli zúčastnit.

Tabulka 1: Výzkumný soubor - základní informace

	Založení rodiny	Počet dětí	Věk dítěte/děti	Stav	Délka vztahu
R1	Inseminace bez odborné asistence	1	10 let	Partnerství	12 let (v RP)
R2	IVF	1	19 měsíců	-	7 let
R3	Ropa metoda IVF – zahraničí	1	2 roky	-	13 let
R4	IVF	2	9 a 10 let	-	12 let
R5	IVF	1	2 roky	-	12 let

6.5 Metoda sběru dat

Jak již bylo zmíněno výše, výzkum jsem zpracovávala kvalitativním výzkumným šetřením. Jako výzkumný nástroj jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor, ten mi umožnil reagovat v průběhu rozhovorů na odpovědi respondentek a pokládat jim doplňující otázky. Tento nástroj jsem zvolila z důvodu, že formy vzniku homoparentálních rodin, jejich zkušenosti s výchovou a reakcemi okolí jsou velmi rozmanité a možnost doplnění otázek mi poskytlo důležité informace navíc, které bych v případě plně strukturovaného dotazníku nebyla schopna získat.

Před samotnými rozhovory bylo potřeba sestavit otázky, které jsem následně respondentkám kladla. Měla jsem stanovené čtyři otázky, které mi poskytnuly základní informace o respondentkách a jejich rodinném složení. Následovalo sedmnáct otázek zaměřujících se na výchovu, jejich role ve výchově a případná úskalí, se kterými se jako homoparentální rodina setkávají. Všechny rozhovory se konaly prostřednictvím online hovorů.

Po samotných rozhovorech následovala jejich transkripce, se kterou mi pomohl zvukový záznam pořízený z rozhovorů. Na pořízení tohoto zvukového záznamu byly respondenty upozorněny a také obeznámeny s tím, že po transkripci budou smazány.

„Transkripce se nazývá proces převodu mluveného projevu z interview nebo ze skupinové diskuze do písemné podoby, Jedná se o časově velmi náročnou proceduru. Pro podrobné vyhodnocení je však transkripce podmínkou.(...) Někdy se přenáší text do spisovného jazyka. Očišťuje se od dialektu a chyb ve větné skladbě. Upravuje se stylisticky.“⁸⁸

Pro svou práci jsem zvolila transkripci doslovnou. Odpovědi respondentek jsem se rozhodla nepřevádět do spisovného jazyka, ale ponechat v originální podobě.

⁸⁸ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2008, s. 208.

6.6 Realizace výzkumného šetření

Po sestavení otázek k rozhovorům nastala fáze hledání respondentů. K tomu jsem využila skupinu Duhové rodiny na Facebooku. Prostřednictvím této skupiny se mi ozvaly čtyři respondentky. S jednou z nich se rozhovor neuskutečnil. Zbylé dvě respondentky mi zprostředkovaly kamarádky. S respondentkami jsem se následně domluvila na datum a čas konání rozhovoru. Všechny pět rozhovorů se konalo v rozmezí února a března roku 2025. Jednalo se o online rozhovory. Respondentkám byla nabízena také možnost osobního rozhovoru. Tuto možnost žádná nevyužila. Osobně považuji online rozhovory za vhodnou variantu, která vyhovovala především respondentkám, které tak mohly být v pohodlí svého domova. Vzhledem k choulostivosti některých otázek mi tato varianta přišla nejvhodnější. Při tázání na citlivější otázky byly respondentky také informovány, že na danou otázku nemusí odpovídat, pokud jim to nebude komfortní. Jak jsem již zmínila, před samotným zahájením rozhovoru jsem respondentky informovala o tom, že z rozhovoru pořizován zvukový záznam a tázala se, zda s nahrávkou souhlasí. Upozornila jsem je také na to, že zvukový záznam slouží pouze pro účely transkripce a po jejím sepsání budou záznamy smazány a nebudou nikde publikovány. Časová náročnost každého rozhovoru záležela na sdílnosti a otevřenosti respondentek a pohybovala se od 20 minut po 1 hodinu. Po uskutečnění rozhovorů následovala jejich doslovná transkripce, analýza a interpretace dat, které zmiňuji v následující kapitole.

7 Analýza a interpretace výsledků výzkumného šetření

Po transkripci následovala analýza získaných dat. K analýze jsem se inspirovala zakotvenou teorií, konkrétně technikou otevřeného kódování. Kódování jsem prováděla metodou papír tužka, rozhovory jsem si tedy vytiskla a postupně přiřazovala kódy. Po dokončení kódování jsem poté stanovila kategorie, do kterých jsem kódy zařadila.

„Kódování představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.“⁸⁹

Tímto způsobem mi vzniklo celkem devět kategorií, které jsou i s přiřazenými kódy vypsány v následující tabulce, pro co největší přehlednost.

Tabulka 2: Seznam kategorií a kódů

Kategorie	Kódy
Základní informace o rodině	délka vztahu, právní stav rodičů, rodičovská práva k dítěti, důvody neuzavření partnerství, plánované partnerství.
Založení rodiny	metoda početí, preferovaný způsob založení rodiny, dárce, finanční stránka IVF, početí, početí v cizině, zvažování IVF z finančních důvodů
Právní a legislativní aspekty, postavení institucí	Nevšimavost státu, nespokojenost se situací, legislativní nedostatky, přístup klinik v ČR, zkušenosti s institucí
Výchova a hodnoty	přístup k výchově, hodnoty, podpora samostatnosti, důraz na komunikaci, hranice, komunikace výchovného stylu s rodinou, rozvoj dovedností u dětí
Role ve výchově a vztahy	role ve výchově, vzájemná podpora, vzájemná komunikace, větší vliv biologické matky, řešení konfliktů, výhody homoparentálního rodičovství
Strategie zvládání a příprava na výzvy	příprava na budoucí výzvy, příprava dítěte, otevřená komunikace, klidná reakce, zapojení odborníka, rada od jiných rodin, pohled dítěte na rodinou situaci
Sociální prostředí a reakce okolí	vzory, kontakt s homoparentálními rodinami, pozitivní reakce okolí, reakce blízkého okolí, pozitivní reakce

⁸⁹ ŠVAŘÍČEK, R – ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 211.

Obavy a negativní zkušenosti	obavy z negativních reakcí, obavy z názoru společnosti, obavy z budoucnosti, negativní reakce, důvody negativních reakcí
Společenské změny a vývoj	víra ve větší toleranci, neinformovanost, postavení ve společnosti, vnímání pokroku, pohled mladší generace, vývoj společenské situace, nedostatečný zájem politických sfér

7.1 Základní informace o rodině

Kódy: délka vztahu, právní stav rodičů, rodičovská práva k dítěti, důvody neuzavření partnerství, plánované partnerství.

V úvodu každého rozhovoru jsem se respondentek dotazovala na základní údaje o jejich rodině. Zajímalo mě, jak dlouho jsou v konkrétním vztahu, zda mají uzavřené registrované partnerství, případně nové partnerství nebo kolik let je jejich dítěti/dětem.

Ze všech pěti respondentek měla založené partnerství pouze (R1), v rámci partnerství žádala také o přiosvojení syna. Jsou tedy jedinou rodinou ve výzkumu, kdy mají na syna právní nárok obě partnerky. „*No my jsme s manželkou už asi 12 let registrovaný a teď kon letos v únoru jsme musely uzavřít to partnerství, abych si mohla osvojit syna.*“ (R2) uvádí, že mají do budoucna s partnerkou v plánu partnerství uzavřít, ale momentální životní situace jim to doposud neumožnila, v současné době však uzavření partnerství nepovažuje za potřebné. „*S partnerkou spolu žijeme 7 let. Momentálně nejsme v registrovaném partnerství, ani v partnerství. Zatím jsme to neřešily, a to hlavně z důvodu, že rekonstruuje barák, bereme hypotéku a řešíme teď primárně to, plus práci, plus malou, točí se to teď všechno hrozně dokola, že není čas řešit další věc, když to řeknu teď takhle. Momentálně vesměs není ani potřeba to tak řešit, ale do budoucna to asi řešit chci. Až to tak nějak ustane, teď je toho prostě moc, ale do budoucna bych ráda a třeba se to ještě někde posune a bude to ještě jednodušší, ale to uvidíme.*“

Opačný názor na situaci vyjádřila (R3), která s registrovaným partnerstvím nesouhlasí, v nově vzniklém partnerství poté za hlavní výhodu považuje možnost přiosvojení, ale ani tak o něm zatím s partnerkou neuvažuje. „*My budeme, 13 let jsme teďkon spolu. My jsme spolu od mých 15 let. Nejsme nijak takhle tady registrovaný. My*

jsme svatbu měly, ale jenom jako pro nás, která samozřejmě neplatí, ale registrovaný partnerství to jsme vůbec nezvažovaly, s tím jako nesouhlasíme. A s tím partnerstvím teď s tím, jak se k tomu postavili, tak pravděpodobně do toho taky úplně nepůjdem. Samozřejmě tam to osvojení tou druhou partnerkou je skvělejší benefit, ale představa, že tohle všechno řešíme přes sociálku, když je to naše dítě a očividně se jako o něj dobře staráme, nějak prostě to necejtíme. Třeba se to jako za pár let nebo teď si tím někdo projde a třeba to pak ještě trochu upravěj, ale teď hned jako od toho ledna jsme o tom jako neuvažovaly.“ S partnerkou zvolily variantu, kdy si uspořádaly svatbu, která sloužila pouze pro ně a není samozřejmě nikterak platná.

Zbylé dvě respondentky tuto situaci příliš nekomentovaly. (R4) však zmínila, že i přesto, že v registrovaném partnerství nejsou, rozhodly se pro společné příjmení. *„No, už jsme spolu 12 let. V registrovaném partnerství nejsme, ale máme s partnerkou udělané stejné příjmení.“* (R5) pouze uvedla, že v registrovaném partnerství ani partnerství nejsou. *„Momentálně jsme spolu s přítelkyní 12 let. Registrovaný ani v partnerství nejsme.“*

7.2 Založení rodiny

Kódy: metoda početí, preferovaný způsob založení rodiny, dárce, finanční stránka IVF, početí, početí v cizině, zvažování IVF z finančních důvodů.

Součástí rozhovorů byly samozřejmě také otázky zaměřené na založení rodiny. Forem založení se objevovalo několik, nejčastější formou bylo IVF, kdy v jednom případě se jednalo o ropu metodu IVF provedenou v zahraničí. Pouze jedna respondentka uvedla, že s přítelkyní využily formu inseminace bez odborné asistence.

(R1) byla v rámci výzkumu jedinou výjimkou, která zvolila jinou variantu než nějakou z forem IVF. S partnerkou se rozhodly pro metodu inseminace bez odborné asistence nebo, jak jí ona sama nazývá „*stříkačková metoda*“. Sama uvádí, že s partnerkou měly velké štěstí, protože se jim tato metoda vydařila napoprvé. *„Normálně podomácku stříkačková metoda. My patříme k těm hodně šťastným párům, nám to vyšlo fakt úplně na poprvé, první pokus a hned nám to vyšlo. A my si děláme s manželkou jakoby srandu, že to byl náš zkušební, protože jsme to chtěly zkusit nejdřív ať víme, co to obnáší, jak to správně dělat a takový, no a už máme mladýho. Vyšlo nám to krásně.“*

Tři z respondentek se rozhodly jít cestou IVF v rámci kliniky. (R2) také zmiňuje, že tuto variantu zvolily s partnerkou proto, že ze zdravotních důvodů by jinou cestou dítě počít nemohla. *„Dceru jsme si pořídily cestou IVF. Jednak ze zdravotních důvodů, kdy mně by se dítě jinou cestou nepovedlo (...).“* (R4) mimo volby IVF uvádí, že pro tuto službu využily soukromou kliniku. *„Naši rodinu jsme vlastně založily přes IVF a využily jsme soukromou kliniku.“* S touto odpovědí se vcelku shoduje také odpověď (R5), která zmiňuje, že pro IVF využily služeb centra asistované reprodukce. *„Tak rodinu jsme založily s pomocí centra asistované reprodukce, tedy cestou IVF.“*

(R3) popisuje jejich cestu za dítětem trochu podrobněji. Varianta hledání anonymního dárce na internetu se jim s partnerkou příliš nezamlouvala, rozhodly se tedy také pro cestu umělého oplodnění, konkrétně ropa metodu. *„Takže já s partnerkou, když jsme se rozhodovaly, jak založit rodinu, tak samozřejmě tady těch možností jako moc není a nám úplně jako nešlo přes srdce hledat nějakýho anonymního dárce na internetu. Takže my jsme šly přes umělý oplodnění (...) narazila jsem na ropa metodu IVF.“* (R3) následně popsala v čem tato metoda spočívá, ale také že Česká republika tuto cestu neumožňuje. Tato varianta početí se jim však zamlouvala nejvíce a rozhodly se proto využít kliniku ve Španělsku, kde je ropa metoda IVF možná. *„(...) vlastně jedna z partnerek daruje vajíčka a druhá miminko odnese, což ale v České republice jako nelze, takže my jsme nakonec dceru si, je to blbý takhle říkat, jely udělat do Španělska. (...) A nám tohleto přišlo jako takový nejhezčí řešení, že vlastně tu rodinu zakládáme obě spolu a to dítě je jako nás obou. Když jsme zjistily, že to takhle vlastně jde, samozřejmě ono to nebylo jednoduchý řešit to všechno přes e-maily a telefony a celý tenhle proces vlastně řešit v zahraničí, ale stálo to za to určitě podle nás.“* Jak je z poslední věty zřejmé (R3) přiznává, že celý tento proces nebyl nikterak jednoduchý, ale s partnerkou svého rozhodnutí nelitují.

S některými respondentkami jsme se dostaly v rozhovoru také k problematice vybírání dárce, určitých preferencí a obav, které při výběru měly.

Výběr dárce nejpodrobněji popsala (R1), kdy vzhledem k jimi vybrané variantě musely dárce samy vyhledat. Využily k tomu internetovou stránku. *„My když jsme sháněly, tak ještě fungovala na internetu internetová stránka a jmenovalo se to drbna.cz. Tam jste si vyloženě zadala inzerát.“* (R1) se také zmínila o preferencích, které při výběru dárce měly, jelikož si přály, aby bylo dítě vzhledově podobné jí, proto se snažily vybírat muže s podobnými rysy. Kromě vzhledové podobnosti měl jimi vybraný dárce také stejný

smysl pro humor a na lidské úrovni si velmi sedli. „Bylo hrozně vtipný, že jsme chtěly tmavovlasýho, tmavookýho, trochu tmavší typ, aby byl mladej typově podobnej mně. Paradoxně se ozývali jen blondáci modrooký, ale pak jsme měly štěstí, jeden se ozval, s ním jsme se sešly a tam bylo super, že on měl i stejnej humor, stejnej pohled na ten svět (...).“

S výběrem dárce se pojily také obavy respondentek. (R1) zmiňuje, že s partnerkou nechtěly za dárce nikoho známého, ani člena rodiny, jelikož se obávaly, že by si dárce na dítě později mohl dělat nároky. „My jsme nechtěly nikoho známýho, ani nikoho z rodiny. Protože jsem se samozřejmě bála toho, že si pak budou dělat nárok, nebo kdyby ten dárce z rodiny pak nemohl mít děti, tak aby si nenárokoval prostě našeho, takže já jsem chtěla, aby to bylo úplně anonymní, abysme neměly takovýho toho strašáka v té hlavě.“ (R2) se svěřovala s obavou hledat dárce sama s partnerkou. Naskytla se jim však možnost využít jejich kamaráda, který byl ochotný podepsat na klinice potřebné papíry a schválit anonymního dárce, jelikož sám být dárce nechtěl. „(...) obě dvě bysme se bály najít si nějakého dárce samy. Takže jsme měly kamaráda, shodou okolností gaye, který nám podepsal papíry a hrál vlastně mého přítele a schválil anonymního dárce. Nechtěl darovat své semeno, takže mám vlastně anonymního dárce.“ Anonymního dárce má také (R3), kdy její partnerka darovala vajíčko k oplodnění a dceru poté odnášela a porodila respondentka. „(...) dárce je anonymní, vajíčko bylo partnerky a dceru jsem já odnášela a porodila.“

S Respondentkou 3 jsme probíraly také finanční stránku IVF, hlavně z důvodu, že s partnerkou založily rodinu formou ropu metody IVF ve Španělsku. Zajímalo mě tedy, co počítí v cizině obnášelo.

(R3) uvedla, že celý proces početí v zahraničí si musely s partnerkou zařídit samy, stejně tak obstarání potřebných léků a testů. „(...), žádný prostředník tady není, (...) člověk si to musí fakt všechno udělat na vlastní pěst, vykomunikovat i doktory a různý testy, léky.“ (R3) sdílela i finanční stránku celého procesu, která nebyla nikterak jednoduchá. Svěřila se také s tím, že oplodnění se jim povedlo až na třetí pokus, kdy se samozřejmě za každý pokus platí, stejně tak za léky, kdy v České republice vystupovala jako samoplátce. „Samozřejmě člověk si pak všechno hraří, i všechny léky tady, protože recepty jsou ze zahraničí, takže člověk je pak vlastně jako samoplátce. (...) nebylo to úplně levný, vlastně dcera vyšla až jako na třetí pokus, takže tam pak člověk každé další vklad

toho embrya platí. (...) celkem nás to vyšlo asi na půl milionu. Ale samozřejmě v tom máme (...) i náklady na letenky, ubytování a tak. (...), kdyby člověk počítal, že se to povede na ten první vklad, tak je to vlastně kolem 10 tisíc eur. (...) Ono pak i ty léky, my jsme šly poprvé do lékárny a to tam člověk nechá třeba 50 tisíc za ty injekce a tak. (...) A pak zhruba za každý ten vklad to bylo na český asi 50 tisíc. A teď samozřejmě zase platíme každý rok to zmrazení těch zbylých embryí.“

7.3 Právní a legislativní aspekty, postavení institucí

Kódy: nevšímavost státu, nespokojenost se situací, legislativní nedostatky, přístup klinik v ČR, zkušenosti s institucí.

Tuto kategorii tvoří odpovědi respondentek, se kterými jsme v průběhu rozhovorů často narážely na nedostatky v rámci legislativy a na různé komplikace, které respondentkám jejich fungování ve společnosti neulehčují.

Respondentky 1 a 3 také vyjádřily určitou nespokojenost se současnou legislativou, která jejich rodinnou situaci ovlivňuje přímo, případně by mohla v budoucnu ovlivnit negativně.

Dvě z respondentek také vyjádřily určitou nespokojenost se současnou legislativou, která jejich rodinnou situaci ovlivňuje přímo, případně by mohla v budoucnu ovlivnit negativně.

U (R1) pramení nespokojenost z toho, že po tolika letech v registrovaném partnerství se z ničeho nic zruší a je zavedené něco nového. Současně vyjadřuje nespokojenost, že pro stát vůči synovi není momentálně vůbec nic (proces přiosvojení ještě nemají dokončený). „*Jediný co mě tady štve, že prostě teďko momentálně pro stát nejsem vůbec nic, ale tak to se změní za chvíli doufám. (...) jsme 12 let registrovaný, teď najednou stříh, neexistuje to, zrušíme to co bylo předtím a jestli chcete, tak teď si musíte uzavřít jakoby nový sňatek, že jo. Takže to se mi nelíbilo, ale co by člověk neudělal pro dítě.“*

K tomu, že se v České republice necítí zabezpečené hovoří i (R3), která upozorňuje na to, že pokud by se něco stalo, tak ku příkladu zůstane bez přístupu k penězům. „*(...) nejsme v tomhle státě zabezpečený jako pár. A kdyby se něco stalo, tak já třeba zůstanu bez přístupu k penězům a tyhle věci a to toho je jako víc. (...) máme nějaký závěti, plný moci k malý a tak, (...).*“ Přála by si, aby byla legislativně uchopená jejich rodinná situace, kdy dceru porodila ona, takže je v ČR považována za biologickou matku. I přes to, že

dcera byla počata z vajíčka partnerky a na základě genetických testů je matkou její partnerka. K početí dcery mají sice všechnu potřebnou dokumentaci, ale i tak by svou situaci musely řešit řadou zdlouhavých soudních procesů. *„Nám by prostě třeba vyhovovalo, kdyby ta legislativa tady byla třeba schopná nějak uchopit tu naši situaci. Kdy já jsem jako v Česku ta biologická matka, protože tady je matka ta, která porodí, ale přitom já jsem jako matka, ale biologická je partnerka, ale vůbec nikdo to jako nebere v potaz a nemůžou tomu pomoci ani žádný genetický testy a my ke všemu jako samozřejmě máme papíry, takže dcera je její, ale prostě není. Ale jde o to, že náš zákon to nedokáže nějak jako pojmout a my jsme to řešily, ale člověk by musel přes všechny možné soudy, postupně se odvolávat a dostat se až k evropskému, aby vzniknul jako nějaký precedens pro tuhle situaci. A teď zvážit, jestli to jako všechno s tím dítětem podstupovat, (...).“* Také vyjadřuje nespokojenost s politickou situací, která se dle ní vyvíjí ve velmi pomalém tempu a naše legislativa není pro jejich situaci dostatečně flexibilní. *„(...) je prostě blbý, že tam nahoře se to takhle neobměňuje a budeme muset prostě ještě nějakou dobu počkat no. (...) Prostě ten zákon není tak flexibilní a nemění se tak rychle, jak bysme si to možná představovaly. Potřebovalo by to být trošku pružnější no.“*

S respondentkami jsme probíraly také problematiku institucí. Konkrétně jejich zkušenosti, pozitivní i negativní, a zda se v rámci nich někdy setkaly s nepochopením. Až na jednu respondentku jsou však zkušenosti s institucemi převážně pozitivní.

(R1) si je vědomá toho, že mají štěstí a uvádí, že se ze strany školních zařízení ani u lékařů s negativní reakcí nikdy nesetkaly. *„Ty jo, fakt máme štěstí, já teď to musím zaklepat, jak od školky, tak od školy, jak co se týká dětí, tak rodičů, tak úplně v pohodě (...), asi je to taky tím, že bydlíme na tý vesnici. (...) i u lékařů, fakt všichni jsou úplně v pohodě.“* Toto tvrzení můžeme vztáhnout také na (R2), která sděluje, že s negativními reakcemi ani nepochopením také nemá žádné zkušenosti a doufá, že to tak zůstane také do budoucna. *„S žádným nepochopením ani negativními reakcemi jsme se nesetkaly a doufám, že se ani s ničím nesetkáme, (...) beru teda hlavně kroužky, kam chodíme s dítětem. Respektive chodím tam vždycky já, ale jsou tam lidi, který to vědí a problémy s tím neměly.“* Ani (R5) se s partnerkou nikdy nesetkala s nepochopením nebo negativními reakcemi. Zmiňuje pouze jisté rozpaky, kdy pracovníci nevěděli, jak při prvním shledání reagovat. Přístup v porodnici a u dětské lékařky již shrnuje jako pozitivní. *„Nikdy jsme se s žádným nepochopením ani negativní reakcí nesetkaly. Maximálně s nějakými rozpaky, třeba při vítání občánků, tak tam byli zástupci města*

zaskočení naší rodinnou situací, ale rozhodně nešlo o nějaký negativní postoj, spíš neznalost. Jednoduše v té dané chvíli nevěděli, jak na to reagovat, což je pochopitelný. Ale například přístup v porodnici nebo přístup naší dětské lékařky k naší rodině je velmi pozitivní.“

(R3) sdílí také pozitivní zkušenosti s institucemi: *„Vlastně bylo vždycky všechno úplně v pohodě.“* vnímá však problém v tom, že instituce často nevědí, jak by se k jejich rodinné situaci měly stavět. Má osobní zkušenost s dětskou lékařkou, která jejich rodinnou situaci přijímá velmi dobře, ale respondentka jí pak musí upozorňovat na to jaké mají nebo spíše nemají práva. *„Spíš mi přijde, že dost často ty instituce ani vlastně jako nevědí, jak se k tomu postavit. My máme třeba úplně super dětskou doktorku, chodíme tam jako obě od malička s malou a pak přijdou nějaký věci, třeba podpis nějakýho dokladu o očkování a ty doktorce by bylo vlastně úplně jedno, která z nás to podepíše, což ale vlastně jedno není, protože biologická matka jsem já a partnerka je jakoby v podstatě cizí člověk, takže by ta lékařka pak byla v nějakém problému, kdyby něco. Takže buď se nám stane, že takhle jako ty lidi spíš musíme poučovat, protože oni nás berou jako ten pár (...). Spíš mi přijde, že se nám všichni snaží vyjít vstříc a berou nás jako ten pár a tu rodinu i přesto, že by teda v rámci nějakýho zákona jako neměli. Dost často se setkáváme s tím, že ty lidi na těch úřadech ani často jako nevědí, že to je tak, jak to je. Mají pocit, že máme větší ty práva než jsou.“*

(R4) je jedinou respondentkou, která se bohužel s negativní reakcí setkala. Konkrétně při nástupu dětí do školky, kdy se jejich rodinné složení nezamlouvalo paní učitelce, která zareagovala velmi neprofesionálně. *„(...), když děti nastupovaly do školky a jejich paní učitelka tak nějak pochopila tu naši rodinnou sestavu, tak se jen zatvářila a poodstoupila od nás o dva kroky dál, jako bysme byly prašivé.“* Vzniklou situaci řešily respondentky s ředitelkou školky, která se naopak k jejich rodinné situaci postavila velmi pozitivně. *„To jsme pak řešily s paní ředitelkou školky, ta naši rodinnou sestavu naopak brala velmi pozitivně a děti byly nakonec přeřazeny k jiné paní učitelce.“* Jinak shrnuje jejich zkušenosti s rodiči, dětmi, ale také jinými institucemi jako velmi pozitivní. Popisuje spíše jistou zvědavost. *„Na druhou stranu negativní reakce rodičů, ani dětí jsme nějak nezaznamenaly, spíš zvědavost. (...) Naše zkušenost je taková, že se většinou ti pracovníci v těchto institucích (na úřadech, u lékaře) podívají a pak to tak nějak spolknou a snaží se chovat profesionálně. Až na tu situaci ve školce k nám většinou byli všichni otevření. Asi stejně, jako k ostatním rodinám. Ta paní ředitelka školky měla třeba z naší rodiny radost.“*

Tenhle typ rodiny ještě předtím ve školce neměla, takže jsme byly první homosexuální rodina a byla ráda, že jí budeme trochu rozvíjet a učit novým situacím. To byla moc milá paní.“

S (R3) jsme otevřely také téma přístupu klinik v ČR, s tím, že se jedná o jisté obcházení legislativy. (R3) k tomu, jak fungují kliniky v ČR uvádí následovně: *„Jako třeba ty reprodukční kliniky s tím ve většině případů problém nemají, jen prostě potřebují ten podpis, kdy opravdu tam prostě stačí na tu první schůzku někoho vzít, ten Vám podepíše ten papír a pak už ho nikdy nepotřebujou vidět a třeba tam ty partnerky chodí společně. Jim jde vlastně jako o peníze, takže v tomhle je to už hodně volnější.“*

7.4 Výchova a hodnoty

Kódy: přístup k výchově, hodnoty, podpora samostatnosti, důraz na komunikaci, hranice, komunikace výchovného stylu s rodinou, rozvoj dovedností u dětí.

Rozhovory byly zaměřené mimo jiné taky na výchovu dětí v homoparentálních rodinách. Tato kategorie obsahuje odpovědi od respondentek týkající se převážně jejich přístupu k výchově. Na čem výchovu zakládají a jaké jsou nějaké základní hodnoty, které mají.

(R1) shrnuje přístup k výchově následovně: *„(...) nikdo neví, jak se má dítě vychovávat a kdo to ví, tak je blázen, jo když to přijde do života, tak se Vám život otočí. (...) Jedeme hodně takovou spartánskou výchovu, protože jsme hodně akční rodina, sportujeme, takže je pravda, že mladej s náma musel fakt už od miminka všude jezdit, všude bejt a všechno i zvládnout.“* Syna popisuje jako samostatného a spolehlivého. Ve výchově staví na vzájemné upřímnosti a komunikaci. *„Prostě je hodně samostatnej, což se samozřejmě vyplácí teďkon, protože už se blíží první puberta, co si budem povídat, ale můžeme se na něj spolehnout. Taky jedeme hodně na to, že pravda vyřeší všechno a i když ta pravda bude sebesthorší, tak vždycky se dá najít řešení, než kdyby lhal.“*

Dvě z respondentek zmínily, že se snaží o jistou formu respektující výchovy. (R2) chce jít dítěti po boku, zamítá jakoukoli formu fyzického či psychického násilí vůči dítěti. Vztah s dcerou zakládá na vzájemné důvěře a lásce. *„Snažím se o respektující výchovu, mít dítě jako parťáka, milovat ji a jít ji v životě po boku, ne ji vést. Nechci dítě trestat, ať fyzicky nebo psychicky, nechci na ní křičet. Mít nastavené hranice, ale nebránit si je násilím, pokud to říkám srozumitelně. Rozhodně nechci dítěti lhát. Je pro mě důležité,*

abychom si navzájem mohly důvěřovat a ať je naše láska bezpodmínečná. Aspoň teda z mojí strany, jak to bude pak mít dcera, to nevím. Chci, aby z ní vyrostla sebevědomá žena.“ (R3) při výchově dítěte jde také spíše respektujícím směrem, ale uvádí, že se s partnerkou řídí také pocitem a selským rozumem. Stejně jako (R2) zamítá jakékoli fyzické tresty. Výchovu zakládají na komunikaci a s dcerou jednájí jako se sobě rovným. *„Já úplně nevím, jestli bych to nějak jako nálepkovala. My se samozřejmě řídíme nějakým naším pocitem a selským rozumem, ale určitě jdeme tím respektujícím směrem té výchovy. Takže s tím jako souzníme, samozřejmě žádný jako fyzický tresty, s dcerkou komunikujeme a snažíme se opravdu s ní jednat, jako s rovným člověkem a vím, že teda zatím jí teprve budou dva roky, ale přijde mi, že to jde hodně znát ten přístup. (...) Takže do věcí, který nechce jí nenutíme, když to nejsou nějaký životu ohrožující věci.“*

(R3) také zmiňuje, že dcera má jasně nastavené hranice a také uvádí způsob, kterým tyto hranice dceři vzhledem k jejímu věku ukazují. Při rozhovoru jsme také narazily na to, že občas musí svůj styl výchovy komunikovat se staršími členy rodiny. *„Samozřejmě prostě, když se přechází silnice, tak jde jako za ruku. U některých věcí samozřejmě musí být hranice, ty nastavený má, (...). Hodně jí ty hranice jako ukazujeme, že jí třeba fyzicky zamezíme v té věci, kterou jako nesmí dělat, protože ty děti to pak snáz pochopí, když mezi nima člověk třeba udělá nějakou bariéru, (...) než třeba to vysvětlování, kdy samozřejmě ony nejsou ještě na naší úrovni. (...), ale když nechce třeba někomu dát pusku, tak jí nedává. Vlastně se snažíme, ono v té širší rodině je to takový těžší s těma babičkama, ale snažíme se jim prostě vysvětlovat, že to dítě tu není, aby naplňovalo nějaký jejich potřeby a vždycky bylo jako veselý a hrálo si s nima, protože ty babičky samozřejmě někdy, že zas nemá náladu, ale každéj někdy nemá náladu. Takže už jako malá, ona teda hodně mluví, tak je to taky něco jinýho, ale už si prostě dokáže říct.“*

(R4) a (R5) v jistém měřítku také sdílejí svůj názor na výchovu, hlavně v oblasti hodnot, na kterých výchovu dětí stavějí. (R4) mezi hodnoty, které jsou pro ně stěžejní řadí lásku, empatii, respekt a úctu. Zmiňuje také důležitost budování sebedůvěry u dětí a snaží se, aby si vyzkoušely nejrůznější aktivity. *„No, snažíme se stavět na pevných hodnotách asi jako každý rodič. Jsou pro nás důležité láska a empatie, respekt, úcta. Budování sebedůvěry našich dětí a taky určitý zodpovědnosti úměrný jejich věku. Taky chceme, aby si naše děti vyzkoušely, co nejvíc sportů a nějakých rozvojových kroužků, aby se potom samy líp orientovaly v životě a šly tím směrem, kterej je bude naplňovat.“* (R5) se s partnerkou snaží o tradiční výchovu postavenou na tradičních hodnotách. U syna se

snaží budovat zdravé sebevědomí a samostatnost. Východu staví na komunikaci a je pro ně důležité klidné a vyrovnané rodinné prostředí. „*No, i přestože nejsme tradiční rodina, tak lpíme na tradiční výchově a hodnotách. Chceme, aby naše děti byly společenské, komunikativní, měly zdravý přístup ke sportu a ke vzdělávání. Teď se snažíme u syna budovat zdravé sebevědomí a samostatnost, i když je zatím opravdu malej. Nejdůležitější je pro nás láskyplný přístup, klidné a vyrovnané rodinné prostředí. Dáváme důraz na tradiční hodnoty a především komunikaci, která v dnešním světě podle nás chybí. Vzhledem k nárokům, které jsou na děti teď kladené, si přejeme, aby naše děti dokázaly mluvit o svých problémech a dokázaly je řešit. Taky jsme si vědomé problematiky všudypřítomných technologií a do budoucna se budeme snažit budovat zdravý přístup i k nim.*“

7.5 Role ve výchově a vztahy

Kódy: role ve výchově, vzájemná podpora, vzájemná komunikace, větší vliv biologické matky, řešení konfliktů, výhody homoparentálního rodičovství.

Na otázku výchovy nám volně navazovalo také to, jaké hrají respondentky ve výchově svých dětí role. Zda jsou jejich role vůbec nějak výrazně rozdělené či nikoli.

(R1) uvádí, že hodně záleží na dané situaci. Z páru však ona vystupuje jako ta tvrdší, když je to potřeba. S partnerkou se snaží před dítětem stát při sobě a i když jedna z nich s něčím nesouhlasí, tak se vzájemně podpoří a situaci poté proberou v soukromí. „*Hele asi jak kdy, máme o něj strach obě dvě samozřejmě, to je jasný. Někdy, když něco provede, tak já jsem ta tvrdší, ale my s partnerkou, když jedna něco řekne, tak ta druhá, i když v daný situaci s tím jakoby nesouhlasí, tak se podržíme před tím dítětem a pak, když odejde, tak samozřejmě si řeknem třeba ten názor, hele teď si to měla vyřešit trošku jinak nebo něco, ale před tím dítětem se fakt držíme a jsme jakoby jedna. Samozřejmě, že když na Vás koukaj ty malý dětský oči jenom, teď pláčou, tak Vám puká srdce, ale musíte v tu chvíli, když něco řeknete, tak za tím prostě musíte stát.*“

Také (R3) uvádí, že se s partnerkou snaží na výchově spolupracovat rovnoměrně a o větším rozdělení rolí nějak zvlášť nepřemýšlely. Přesto zmiňuje, že je možné, že ona v budoucnu zaujme spíše roli výchovnou a partnerka roli kamarádky. „*Já si myslím, že to jedeme jako hodně společně, ale my jsme se nad tím popravdě jako nikdy úplně nezamejšlely, jestli máme úplně nějaký role. Samozřejmě já jsem teda s dcerou doma, takže jsem ten primární pečovatel, takže řeším víc pořád dokola ty stejný věci, jako jídlo*

a oblíkání. My se teda i střídáme, já do práce chodím 2x v týdnu. A partnerka má spíš nějaký kroužky, kde si to spolu spíš jako užívaj. Samozřejmě já si to taky užívám, ale člověk už pak zajede do nějaký rutiny, takže je dost možný, že moje role bude víc ta, která vychovává a snaží se to dítě nějakým směrem jako formovat a partnerka bude možná časem víc jako kamarádka. (...), ale myslím si, že jinak ty role jako rozdělený nemáme no. Že se to ukáže spíš časem, ale my jedeme s partnerkou hodně intuitivně a jsme nastavený stejně, tak je dost možný, že to ani nějak hloubš nebudeme řešit. Uvidíme. (...) Samozřejmě já třeba kojím, takže člověk je víc k tomu dítěti připoutanej, ale jinak jsme vlastně obě jako nahraditelný tou druhou, což mi přijde úplně super.“

Stejně jako předchozí dvě respondentky také (R5) vnímá jejich role rovnocenné. Jediný rozdíl vidí v tom, že jedna je se synem doma a druhá chodí do práce, ale na péči o syna se podílejí s partnerkou stejně. *„Myslíme si, že naše role ve vztahu k synovy jsou rovnocenné. Syn ví, že má dvě maminky. Jedna z nás chodí do práce a druhá s ním samozřejmě tráví čas doma. To je ale jediný rozdíl. Na péči a rozvoji syna se podílíme obě stejně. Ať už by se to týkalo společně stráveného času, péče o něho či nějakého kognitivního a psychosociálního rozvoje.“*

(R4) vnímá rozdílnost rolí pouze v tom, jakým způsobem je jejich děti oslovují. *„No vzhledem k tomu, že jsme dvě ženy, takže biologická matka dětí jsem já a mě děti říkají maminko. Partnerku oslovují křestním jménem nebo tak, jak to děti zrovna cítěj.“*

(R2) jako jediná uvedla, že mají s partnerkou odlišný přístup k výchově přičemž ona je zastánkyní respektující výchovy a její partnerka té tradiční. Zmiňuje také to, že na dceru má pravděpodobně větší vliv ona, jelikož s ní tráví většinu času. *„Tak jak jsem říkala, já se snažím jít nějakou tou respektující cestou. Přítelkyně s tím nesouhlasí, nepřijímá to, nevěří tomu, takže jede spíš takovej ten tradiční způsob. Mně nezbyvá nic, než to přijmout. Když jsme spolu, tak jsem víc s dcerou já a více méně, když se něco stane mezi nima, tak se to snažím nějak respektujícím způsobem vyřešit. (...) Každopádně já jsem jednak biologická matka a jsem ta co je s dcerkou většinu času, nejsem s ní vlastně jenom, když jsem v práci, případně u doktora, takže asi na ní mám ten větší vliv.“*

V rámci rolí jsme také s některými respondentkami hovořily o rozdělení rolí na ty na první pohled ženské a na ty mužské.

Respondentka 1 uvedla, že jí toto rozdělení v dnešní době nepříjde nutné. Respondentky 3 a 4 uvedly, že nějaké takové rozdělení v jejich rodině funguje, přičemž jejich partnerky jsou ty, které mají v páru více mužské energie.

(R1) sdělila, že jí toto rozdělení v dnešní době nepříjde nutné, z toho důvodu, že ani v některých dnešních heterosexuálních párech nemusí být role rozdělené na základě pohlaví. *„Já si myslím, že v dnešní době už ani není potřeba nějak ty role jakoby rozdělovat, mužská, ženská, protože i když si vezmete heterosexuální páry, tak kolikrát, když to vezmu, tak je chlap doma v kuchyni a ta ženská, tak se stará třeba kolem baráku jo, no teď už to není, tak jako jasně daný, jako to bylo kdysi.“*

(R3) uvádí, že péči o dítě i práci mají rovnoměrně rozdělenou. Současně zmiňuje, že z jejich páru má asi ona spíš ženskou a její partnerka mužskou energii. *„(...) dřív to bylo, že ženský se staraly a chlapi řešily ty peníze, ale my to máme rozdělený od začátku, že obě pracujeme a obě se i staráme, takže to mi přijde hrozně fajn. (...) samozřejmě, když by nás někdo viděl, tak nejsme jako stejný. Já si myslím, že já mám víc takovou tu ženskou energii a partnerka víc tu mužskou, protože ona se třeba postará o takový ty věci v domácnosti jako stavění, vrtání a tak, já zas vaření, ale je to tak rovnoměrně rozdělený si myslím, že v tom nějaký větší rozdíl jako nevidím.“* S tímto se ztotožňuje také (R4), která uvádí, že role mají stejné, ale její partnerka má také spíše mužskou energii. *„Role máme asi stejné, i když partnerka má víc mužské energie. Staví s dětma lego, hraje fotbal, počítačové hry a různé sporty a taky je pro ně asi větší autorita. Já jako maminka zas víc vařím a starám se o domácnost a pro děti jsem asi větší útěchou třeba, když jsou mrzutý.“*

Zajímala jsem se také o to, zda respondenty vidí vyloženě nějaké výhody v tom, že žijí v homoparentální rodině.

Dvě z respondentek se shodli na tom, že žádné výhody nevnímají, protože fungují stejně jako ostatní rodiny. (R1) zmiňuje, že řeší stejné problémy, jako každá jiná rodina a nikdy se nesečkala s tím, že by něco řešily hůř než rodiny heterosexuální. *„Hele já si myslím, že vůbec ne, jednou jsme rodiče a řešíme tak nějak všichni všechno stejný, prostě to, co ten život přinese to řešíme. Jako nikdy jsme se nesečkaly, že něco řeší naši známí, který jsou heterosexuální a my to řešíme daleko hůř. Já si myslím, že ne, že tam jako ty rozdíl nejsou.“* Ani (R4) neshledává na jejich rodinném složení žádné výhody z toho

stejného důvodu. „Výhody v tom asi žádný nevidím, protože fungujeme stejně, jako heterosexuální rodiny.“

(R3) za výhodu považuje rovnoměrné rozdělení výchovy a péče o dítě. Také zmiňuje, že jako dvě ženy si možná rozumí více a dokážou lépe vycítit, co by ta druhá potřebovala. Za výhodu považuje také svou partnerku, na kterou se může vždy spolehnout. „No výhody, já teda jako velkou výhodou beru to, že jsme teda jako do té výchovy nebo spíš o tu péči jsme jako rozdělení úplně rovným dílem. (...) Taky teda, že jsme dvě ženský, tak člověk i trochu víc ví, co by ta druhá třeba zrovna potřebovala. Nebo očekávala, i když to samozřejmě nefunguje jako nějaká telepatie, ale možná se do sebe můžeme víc jako vcítit, někdy ty chlapi jako nevědí a musí se jim třeba přesně říkat. Přijde mi to takový, že tohle to je možná příjemnější (...). Já to mám tak nastavený, že jsem spokojená s tím člověkem, kterýho jsem si vybrala, že si jako rozumíme a úplně nevidím rozdíl mezi tím, jestli by to byl chlap nebo ženská, takže bych řekla, že moje největší výhoda je to, že jsem s ní, protože vím, že ona mi ve všem pomůže, když to budu potřebovat, ale že by byl rozdíl v tom, že jsme dvě holky, to asi ne.“

(R5) vnímá jako výhodu homoparentálních párů jejich přístup k dětem vzhledem k tomu, co založení homoparentální rodiny obnáší. „Výhodu může být asi určitě přístup k dětem. Protože je pro homosexuální páry pochopitelně složitější založit tu rodinu, tak se domnívám, že často jsou ty páry vděčné za to, že takovou možnost dostaly. Kolem sebe máme homosexuální páry, které mají dlouhodobý vztah a jsou velmi dobře zajištěny. Dítě je pak často výsledkem nějakého dlouhodobého úsilí a čekání. Jednoduše řečeno nebereme založení rodiny jako samozřejmost.“

7.6 Strategie zvládání a příprava na výzvy

Kódy: příprava na budoucí výzvy, příprava dítěte, otevřená komunikace, klidná reakce, zapojení odborníka, rada od jiných rodin, pohled dítěte na rodinou situaci.

Velkým tématem byly strategie zvládání určitých situací v rodinách respondentek. Do těch spadá samozřejmě příprava dětí na případné negativní reakce a obecně příprava na budoucí výzvy, které se mohou objevit. S respondentkami, které se už v takové situaci ocitly jsme probraly, jak na ní reagovaly. Pokud se s něčím takovým nesetkaly, tak jsme hovořily o tom, zda mají nějaký případný plán do budoucna, pokud by taková situace nastala.

Za hlavní strategii, kterou jsem u respondentek napříč rozhovory vnímala považuji otevřenou komunikaci s dítětem. (R1) se s takovou situací již setkaly a se synem o rodinné situaci hovořily při nástupu do školy. Uvádí, že mají s partnerkou několik scénářů, jak případné negativní reakce se synem komunikovat. „(...) začaly jsme o tom hodně mluvit, když mladej šel do školy, začal jezdit na tábory, protože on je furt na táborech někde, on je hrozně rád mezi lidma. Tak, když začal jezdit na ty tábory s těma dětma, který jako nebude znát, bude tam třeba poprvé, tak když se ho budou ptát. Ve finále vždycky stačilo říct, že má dvě maminky, ukázat fotku, děcka to respektujou, ale ano máme připravených několik scénářů, ale myslím si, že realita bude potom úplně jiná, že na tohle se prostě připravit nedá.“ Také (R4), která má již starší děti uvádí, že se dětem vždy snaží vše vysvětlit a seznámit je s tím, jak funguje jejich rodina a jak fungují jiné rodiny. „My se snažíme vždycky všechno v klidu vysvětlit. Říct jim, jak funguje naše rodina, jak fungují ostatní rodiny a proč tomu tak je. (...) a jestli někdy taková situace nebo nějaký nepochopení nastalo, tak si z toho nikdy nic moc nedělaly.“

Také respondentky, které mají mladší děti zmiňovaly nejčastěji, že se s dítětem budou snažit danou situaci komunikovat. (R2) mimo to, že s dcerou bude chtít komunikovat narovinu a být pro ní oporou uváděla, že je připravená případné problémy řešit s odborníkem, pokud nebude vědět, jak danou situaci vyřešit. „No, kdyby se do budoucna něco takového stalo, tak chci určitě s dítětem mluvit narovinu, chci jí všechno vysvětlovat, chci tu pro ní být jako ta opora. V případě, že prostě budu potřebovat pomoci, tak určitě vyhledám pomoc nějakýho psychologa, který bud' pomůže mně s tím, jak s tím dítětem mluvit a nebo s ním bude mluvit přímo dcerka.“ (R3) předpokládá, že si její dcera bude schopná případné problémy vyřešit sama, jelikož jí má za silného jedince. Ale je

připravená s dcerou situaci poté probrat v domácím prostředí. „*Nějak jako rozmyšlený to určitě nemáme. Já si to představuju, že když by na něco takovýho přišlo, tak mám pocit, že by si tu situaci, kdyby byla s nějakýma vrstevníkama byla schopná vyřešit sama a my to třeba doma jenom probereme, ale myslím si, že ona si je docela sama sebou dost jistá a je silnej jedinec, že i v tý dětský skupině je vidět, že ona ty děti okolo sebe řídí a prosadí si to, co chce, tak si myslím, že bude schopná si nějak tu situaci vyřešit sama a my to pak doma můžeme probrat, proč třeba tohlencto to dítě řeklo. Ale úplně jako rozmyšlený to nemáme. Vlastně si jako nepřipouštíme, že by něco takovýho mohlo nastat, i když samozřejmě jako může, ale spíš řešíme to, co je pro nás jako aktuální a neřešíme to, co by se mohlo stát.*“ Na sebevědomí svých dětí, ale také jejich schopnosti poradit si s těžkostmi zakládá výchovu (R5), uvádí také, že jsou s partnerkou velmi komunikativní a nekonfliktní, takže případné situace se budou snažit vyřešit tímto způsobem. „*No taková situace zatím nenastala, ale obě jsme velmi komunikativní a nekonfliktní, tak se budeme určitě snažit do budoucna vše vykomunikovat s učiteli, jinými rodiči nebo dětmi ve školce nebo pak ve škole. (...) obecně se snažíme vychovat sebevědomé a psychicky odolné dítě, které bude schopné si do budoucna poradit s různými těžkostmi.*“

Většina respondentek uvedla, že chtějí dítě dopředu připravit na případné negativní reakce. To je postoj (R2), která mimo to chce svou dceru také naučit s negativními názory pracovat a řešit vzniklou situaci klidně a otevřeně si o problému promluvit. „*Do budoucna se určitě budu snažit malou připravit na to, že může být nějaký negativní názor na nás. (...) Takže bych jí na to ráda připravila, chci aby s tím uměla pracovat, aby se od toho dokázala distancovat, že prostě jsou lidi takový (...). (...), ale když nenajdu tu správnou cestu, tak si nechám poradit od psychologa nebo od rodin, který to třeba mají za sebou, ale rozhodně chci, aby věděla, že něco takového může nastat. Určitě se budu snažit jí naučit, aby i zvládala tu reakci na tu danou situaci. Vědět, že když to nastane, tak na to jde reagovat způsobem, že se nemusí pouštět třeba do rvačky nebo do slovních útoků nebo se naopak schoulit sama do sebe a uzavřít se. A že jde reagovat normálně, klidně, otevřeně si o tom promluvit, svěřit se mně, (...) a nebát se toho, že se to děje, nebát se o tom mluvit.*“ Také (R3) je připravená komunikovat různé názory ve společnosti s dítětem dříve, než taková situace nastane. V současné době to však vzhledem k věku dcery neřeší. „*Jako asi určitě budeme nějak komunikovat dopředu, že lidi mají jako různý názory a že ty rodiny jsou jako různě postavený a každý může mít jinej názor na to ale myslím si, že teď je jako ještě brzo. Máme třeba nějaký knížky, kde je něco takovýho jako zmíněný, ale*

úplně ještě do hloubky to neřešíme. Myslím si, že to bude třeba tak v těch 3 letech, kdy to dítě začne, tak trochu jako chápat, tak to začne být na pořadu dne. “ Na komunikaci budou přípravu zakládat také (R5) s partnerkou. Domnívá se, ale že pokud bude mít syn zdravé sebevědomí, tak si s případnými negativními názory do budoucna poradí sám. *„Proto se budeme snažit a ním otevřeně mluvit, nebagatelizovat jeho problémy, podporovat ho v různých aktivitách, aby zažíval pocit úspěchu, rozvíjet jeho ambice a pomáhat mu budovat mezilidské vztahy. Když bude mít zdravé sebevědomí ve všech těchto směrech, tak věříme, že si s takovými negativními názory do budoucna poradí sám. Na negativní postoje se ho určitě budeme snažit připravit, když to bude potřeba.“*

(R4) už v současné době děti učí, aby se jich předsudky či negativní názory nedotýkaly a že všechny rodiny jsou něčím odlišné. Ujišťují však děti, že za nimi s problémem mohou přijít. *„Učíme je, ať si předsudky nebo nějaký negativní postoje ostatních neberou nijak osobně. Že lidé jsou různí a každá rodina je něčím specifická. Že někdo žije s babičkou, někdo ve střídavé péči, spolužák má třeba náhradního tatínka. A kdyby se jich přece jenom nějaký negativní faktor dotknul, tak vědí, že za námi mohou vždycky přijít.“*

(R1) v rozhovoru uvedla konkrétní situaci ve škole, kterou řešily s partnerkou a se synem. Také zmiňuje, že syna nechtějí vyloženě zatěžovat scénáři, které by možná mohly nastat a další situace jsou připravené řešit za pochodu. *„Třeba ze školy nám volala třídní, že teďkon berou rozmnožování, že si tam třeba mladýho trošku dobíraj v tomhle. Takže jsme si museli sednout, vysvětlit synovi, jak jsme k němu vlastně jakoby přišly, protože podle učebnice to není normální takhle. Tak jsme mu to vysvětlily, on to pochopil a on jakmile něco pochopí, tak už nemá potřebu o tom mluvit, takže to je asi jako jediný, co jsme zatím řešily. (...) A zase on je hodně citlivej, takže ho nechceme zatěžovat téměř věcma, dokud nepřijdou. On nám pak nad vším hrozně přemýšlí a moc si to bere jakoby, takže to necháváme plynout.“*

Dvě respondenty se se mnou při rozhovoru podělily o to, jak rodinnou situaci vnímají jejich děti. (R1) zmiňuje, že syn vlastně nerozumí tomu, proč by jejich rodinná situace neměla být vnímána jako normální, když pro něj je to to v čem vyrůstal a v čem žije. *„(...) náš mladej, tím že vyrůstá v týhle rodině hned od malička, tak třeba nechápe otázky, když se někdo zeptá, jaký to je mít dvě maminky. Pro něj je to automatický, normální, přirozený. (...) on třeba v týhle době nechápe, proč by to nemělo být normální, když je to*

absolutně normální a to v čem žije.“ (R4) se podělila o to, že svým dětem svou rodinnou situaci vysvětlily a ony to přijaly a víc to zatím neměly potřebu řešit. „Dětem jsme vlastně vysvětlily, jak fungují rodiny a jak to funguje mezi náma. Proč jsme spolu, jako dvě ženy a děti to vlastně tak nějak přijaly a víc to neřešily. A jak jsem říkala, když nastala nějaká situace, tak si z toho nic moc nedělaly.“

7.7 Sociální prostředí a reakce okolí

Kódy: vzory, kontakt s homoparentálními rodinami, pozitivní reakce okolí, reakce blízkého okolí, pozitivní reakce.

Součástí této kategorie jsou také vzory. S respondentkami jsme rozebíraly potřebu vzorů opačného pohlaví a zda jejich děti tyto vzory mají, ale také vzory v rámci rodiny a jejich blízkého okolí.

Víceméně všechny respondentky zmiňovaly, že jejich děti mají vzory opačného pohlaví přirozeně a nebylo tedy potřeba je nějak uměle nahrazovat. (R1) zmiňuje, že její syn má mužské vzory ve formě dědečků, strejdů a rodinných známých. *„(...) my máme kolem sebe hodně známých, paradoxně my máme spíš jenom heterosexuální známý, takže už se stýkáme s těma rodinama, že jo. Takže mladej vidí, jak ty chlapy fungujou i dědečci a stejdivé. (...) takže samozřejmě mužský vzory má, má jich hodně kolem sebe, ale úplně to jako neřešíme, fakt jako, že by to potřeboval.“* Potřebu řešit opačné vzory neměla ani (R2), která také zmiňuje, že dcera je v kontaktu s dědou a vzhledem k věku dcery vnímá, že to je dostačující. *„Asi to ani neřeším, protože vím, že s opačným pohlavím se setkává, má dědu, kterýho miluje, i když jejich kontakt je převážně přes videohovory, protože mám rodinu daleko, ale zatím to vnímám tak, že to stačí a jestli to budu řešit do budoucna nějak víc nevím, ale určitě, když se budeme vídat i s jinýma rodinama, tak tam nějaký ten vzor aspoň takhle bude.“* Stejně jako předchozí respondentky také (R3) uvádí, že dcera má ve svém okolí přirozené vzory opačného pohlaví v podobě dědečků, strýců a také rodinných známých. Zmiňuje také, že přesto, že dcera vyrůstá se dvěma ženami tak se mužů v jejím okolí nepojí a naopak se na návštěvy u známých těší. *„Měla jsem pocit, než jsme si to dítě udělaly, že je to takový velký téma, že musí mít ten mužskej vzor v tý rodině a nějak jí ho jako nahradit. Ale pak, když jako přišlo na lámání chleba (...), tak si myslím, že člověk se o to vyloženě nějak snažit nemusí. Nějak se tím stresovat nebo to tlačit a shánět nějaký kamarády, (...) samozřejmě má dědečky, má nějaký strejdy, všechny kamarádky co znám a mají děti, tak mají manžely, takže se samozřejmě schází i se spoustou chlapů. A myslím*

si, že tak jako přirozeně ten mužskej vzor bude ve svém životě mít. (...) ona je dcera dost na chlapy a má je ráda, takže ta podle mě nebude mít problém a vždycky se těší na ty partnery těch kamarádek, když jedeme třeba na návštěvu a tak no. Není vidět, že by třeba to, že doma chlapa nemá, že by se jich pak nějak jako bála, to musím říct, že ona to má úplně přesně naopak.“

(R4) a (R5) se shodují v tom, že vzory opačného pohlaví jsou pro jejich děti důležité. Stejně jako u ostatních respondentek se tyto vzory v jejich rodinách vyskytují přirozeně a nemají tedy potřebu nějaké mužské vzory navíc vyhledávat. (R4) zmiňuje jako vzory pro své děti bratra, dědu a také starší kamarády dětí. *„Ano, určitě si myslíme, že je to důležitý. Naštěstí máme dva hodný kamarády, který se dětem rádi věnují, bratra a taky skvělýho dědu, kterež je bere na ryby a učí všemu, co je zajímá a taky je s ním sranda. (...) má statek a spoustu zájmů. Pak mají taky starší kamarády.“* (R5) také uvádí, že je pro syna důležité mít v rodině dědečky a strýce, kteří působí jako mužské vzory. Současně doufá, že nějaké vzory synovi přibudou v podobě trenérů, učitelů a rodinných přátel. *„Jo to určitě. U syna je u nás obzvlášť důležité, aby měl fungující a milující dědečky a strýce a aby v jeho životě působil nějaký mužský element a mužský vzor. Zatím se nám to takhle daří a do budoucna doufáme i v nějaké mužské vzory v podobě rodinných přátel, trenérů a učitelů. (...) jsme hodně společenská rodina a máme spoustu přátel, takže syn se často vídá s dětmi i dospělými, který na něho určitě taky působí.“*

Dalším tématem bylo poté, zda si respondentky myslí, že je pro děti důležitý kontakt s ostatními homoparentálními rodinami.

(R1) nevnímá u svého syna potřebu vyhledávat stejný druh rodin, jako je ta jeho, jelikož jejich rodinou situaci a to, že každá rodina vypadá trochu jinak považuje za normální. *„(...), on mladej jako neměl tu potřebu vyhledávat stejný rodiny, jako jsme my, tím že ví už teda, jak vyrůstá a my jich fakt kolem sebe máme strašně málo v týchle komunitě. My žijeme na vesnici, takže v týchle komunitě se fakt moc nenacházíme. A asi nějak to bere, tak jako úplně normálně, že někdo má mámu, někdo má tátu, někdo má dvě mámy, někdo dva táty, někdo má všechno. Asi jako si myslím, že to není důležitý.“* To, že kontakt s jinou homoparentální rodinou není důležitý, za předpokladu, že je dítěti rodinná situace dobře vysvětlena uvedla také (R4). *„To si nemyslíme, že je úplně potřeba, když se dětem všechno dobře vysvětlí.“*

Pro (R2) je hledání homoparentální rodiny aktuální a uvádí, že by její dceři mohl kontakt s jinou homoparentální rodinou pomoci v tom, aby se necítila sama. „(...) *to je u mě momentálně docela aktuální. Je to asi týden zpátky, co jsem to začala řešit a začala jsem hledat nějakou duhovou rodinu, aby se s tím dcerka setkávala, aby vnímala, že není jediná (...).*“ (R2) také zmiňuje, že by jí tento kontakt mohl ulehčit případně eliminovat potřebu dceři jejich rodinnou situaci vysvětlovat. „(...) *a aby pro mě bylo jednodušší potom vysvětlování, případně by se mu dalo i vyhnout, kdyby viděla, že je to prostě normální. Takže z mého pohledu ano, já si myslím, že to je důležitý. Nebo, že by to tomu dítěti mohlo pomoci setkávat se s jinou duhovou rodinou, ale asi to pak všechno záleží na povaze toho dítěte.*“ S tím, že kontakt s jinou homoparentální rodinou by mohl být prospěšný se ztotožňuje také (R5), která to vidí jako příležitost k tomu, aby dítě vnímalo, že je dnešní společnost k těmto rodinám tolerantní a otevřená. „*Určitě je fajn, aby kolem sebe měl děti jak z homoparentálních, tak z tradičních rodin. Měl by si uvědomovat, že existují různé rodiny, že v některých rodinách funguje tatínek a v jiných jsou například otec či matka nepřítomni. Taky mu přátelství s dětmi z homoparentálních rodin pomůže pochopit to, že dnešní společnost je k rodinám jako jsme my tolerantní a otevřená a že to rozhodně není nic, za co by se měl v budoucnu třeba stydět.*“

(R3) v rozhovoru uvedla, že v průběhu rodičovství na toto téma změnila názor. Původně považovala tento kontakt za důležitý, účastnila se také rodinné přípravky, kde se s některými homoparentálními rodinami seznámila. „*Ono tím rodičovstvím člověk přijde na to, že některý věci řeší úplně zbytečně a jsou v podstatě jako neřešitelný. Měla jsem pocit, že to důležitý je. My jsme byly i od jsmefér na rodičovský přípravec, takže tam jsme nějaký páry takhle potkaly. Snažily jsme se i různě jako na pridech jednou za rok potkávat, ale samozřejmě, čím víc těch párů má víc těch dětí, tak se nesejdem časově, takže letos jsme se neviděly.*“ V současnosti tento kontakt za důležitý nepovažuje a zmiňuje, že její dcera má v okolí různé složení rodin. Také předpokládá, že až bude její dcera starší, tak budou tyto rodiny ve společnosti běžné. „*A myslím si, že to nakonec asi až tak důležitý není. (...) dcera má v našem kruhu jako kamarádů a přátel hodně i hodně rozmanitý rodiny. Třeba jedna kamarádka má o 20 let staršího manžela a mají společně dceru a pak má ještě dva nevlastní syny, pak máme kamarádku a ty mají adoptovanýho kluka (...), takže jsem si říkala, že vlastně každé máme něco a těm dětem to prostě za těch 10 let nebude připadat divný. (...) My bydlíme na menším městě, přestěhovaly jsme se z Prahy, takže asi bych tady i horko těžko někoho hledala a přesně pak dojíždění jenom*

kvůli tomu, že ta rodina je stejnopohlavní a nerozuměli bysme si třeba pak v nějakým postoji k výchově nebo rodině, tak jdeme spíš tím směrem, že to jako netlačíme a uvidíme.“

V neposlední řadě tato kategorie zahrnuje také odpovědi týkající se reakcí okolí respondentek na jejich životní situaci. K mému překvapení se všechny respondentky ve svém okolí setkali s přijetím a pozitivními reakcemi.

(R1) popisuje, že i přesto, že žije na vesnici, tak se k jejich rozhodnutí založit rodinu stavilo okolí vesměs pozitivně a jedinci kteří byli ze začátku proti si na jejich rodinné složení zvykli. Partnerky se nevyhýbají společenskému životu právě naopak. *„Hele asi jsme měly štěstí. (...), když jsme začaly plánovat rodinu a kolem nás už to ty lidi všichni věděli, jaký jsme, já jsem se tím nikdy netajila, já jsem ještě ke všemu úplně z malý vesnice, která má fakt jako pár obyvatel, takže ty lidi, co byli ze začátku proti, tak u těch si postupem jako času si tak nějak na to zvykli a berou nás úplně normálně. (...) je to možná taky tím, že nejsme tak jako inkognito tady, že se tady všichni známe, že všichni měli možnost nás poznat, vědí jaký jsme, nevyhýbnáme se tady tomu společenskému životu jako rodina. Ba naopak na ně prostě chodíme i z toho důvodu, že na těch společenských akcích, tady to jsou hodně akce pro děti a náš mladej tam má pomalu celou školu, všechny kamarády. A ty lidi, tím že už trochu viděj pod tu pokličku, tak nás berou takový, jaký jsme.“*

Také (R2) uvádí, že se s negativní reakcí nesešla i přes to, že stejně jako (R1) bydlí na vesnici, kde žije hodně starších lidí. *„Ve svém okolí jsem se nesešla s žádnou špatnou reakcí, ani ničím negativním a to ani na to, že spolu vychováváme dítě, ani na nás jako na pár. A to bydlím v malý vesnici, kde je hodně starších lidí, takže v tomhle zaklepu, ale naštěstí žádný negativní reakce nebyly.“*

(R3) zmiňuje zkušenosti, kterými si s partnerkou za roky jejich vztahu prošly. Přidala také reakci její maminky na coming-out, který okomentovala tak, že z toho vyrostle asi hlavně z důvodu mladého věku. Jejich rozhodnutí založit rodinu již nikoho nepřekvapilo a setkala se s pozitivními ohlasy. *„My jak jsme s partnerkou spolu takhle dlouho, tak my jsme si samozřejmě prošly tím, že jsme spolu teda jako byly a nikdo to nevěděl, pak teda nějaký coming-out, to bylo teda v mladým věku, takže moje mamka mi třeba řekla, že z toho vyrostu. Tohle všechno už je jako za náma, ale jak jsme spolu už strašně dlouho, tak když už přišlo to zakládání tý rodiny, tak byli všichni nadšený.“*

Dále (R3) uvádí, že se o umělém oplodnění rozhodly nemluvit a s rodinou sdílet až oznámení o těhotenství, ze kterého mělo okolí radost a dceru všichni vnímají jako součást rodiny. „*Takže vlastně to vůbec nikdo neřešil a my jsme řešily to umělý oplodnění a nikomu jsme o tom neříkaly, (...), takže jsme přišly až s hotovu věcí, že jsme teda těhotná po nějaký době a všichni byli nadšený. (...) Takže oni pak třeba vůbec nevědí, že je z umělého oplodnění, ale vlastně je to ani nezajímá, protože dcera je jako naše, patří do rodiny a všichni to přijali moc hezky, spíš se jako těšili na ní. (...) Co si jako říkají za našimi zády to vůbec nedokážu říct, ale přímo do očí nikdy nikdo nic neřekl. (...) i ty starší kamarádi těch babiček jsou z malý nadšený, chtěj jí vidět, chtěj posílat fotky a vlastně mi přijde, že je hrozně hezký, že řešej jako jen to hezký a nedloubou se v nedůležitých věcech (...).*“

S negativními reakcemi od okolí se nesetkaly ani (R4) a (R5). (R4) zmiňuje, že nikoho v jejich blízkém okolí nepřekvapilo rozhodnutí založit rodinu. „*Jelikož jsme odjakživa homosexuální, tak to (rozhodnutí mít dítě) to naše okolí asi úplně nepřekvapilo.*“ (R5) zmiňuje, že přesto, že žije na malém městě, tak s negativními reakcemi okolí zkušenost nemá. „*(...) asi trochu překvapivě jsme se s negativní reakcí nikdy nesetkaly. A to žijeme už 6 let v menším městě, které má asi 6 tisíc obyvatel a nežijeme tady v anonymitě.*“

7.8 Obavy a negativní zkušenosti

Kódy: obavy z negativních reakcí, obavy z názoru společnosti, obavy z budoucnosti, negativní reakce, důvody negativních reakcí.

Cesta respondentek za dítětem, ale také jeho samotná výchova v dnešní společnosti je provázána spoustou obav, ať už z budoucnosti, postoje společnosti nebo negativních reakcí na jejich rodinu.

Jeden druh obav, se kterými se respondentky svěřovaly byly obavy z budoucnosti. (R1) ku příkladu uvedla obavu, že se s přechodem syna na městskou školu, kde se setká s novými dětmi, které s jejich rodinou situací nebudou obeznámeni dostaví také negativní reakce právě od vrstevníků. „(...) ono až půjde mladej příští rok na velkou školu a ne tady na vesnickou, tak asi začneme čelit něčemu podobnému (negativním reakcím). (...) Já si myslím, že vždycky se tam najde nějaký dítě, který nebude mít tu rodinnou pohodu, jakou máme třeba my a bude závidět nebo tomu nebude rozumět nebo ty rodiče prostě. Hele těch scénářů je fakt jako milion, co se může stát.“

(R2) uváděla v rozhovoru jak obavy její partnerky, tak své obavy. Obavy partnerky pramenily převážně z toho, jak bude na jejich rodinu nahlížet společnost, obavy respondentky byly založené převážně na legislativní nezabezpečení rodinných práv partnerky vůči dceři. „(...) právě jeden z důvodů, proč přítelkyně dítě nechtěla bylo, že se bojí, že to dítě bude šikanovaný vzhledem k tomu, v jaký rodině vyrůstá. (...) a asi i jak to bere okolí, protože jsme z vesnice, kde je převaha starších lidí. A moje obavy, když jsme se rozhodly mít dítě, byly hlavně ty, že nemá to dítě druhého rodiče. Oficiálně, oficiálně nemá druhého rodiče. Oficiálně, když mně se něco stane, tak co bude s dítětem, když by dítě chtěla vyzvedávat partnerka ve školce, tak je to další problém, už to není prostě ten rodič a všechny tyhle věci s tím spojený.“

Negativních názorů a postoje společnosti se obávala také (R5) zmiňuje však, že rodičovstvím se tyto obavy zmírnily. „Asi jsme se obávaly toho, aby si společnost nemyslela, že děti vychovávané v homoparentálních rodinách budou jiné, že budou odstrčené a že se budou těžko začleňovat do společnosti. Ale vzhledem k tomu, že náš syn je úplně normální dítě, rozumově, řečově i sociálně zdatné a mezi dětmi i oblíbené, tak nás už tyhle obavy tolik netíží.“

(R4) upozorňuje na výzvy, kterým homoparentální rodiny čelí. S těmi se pojí také její obavy z reakce společnosti. „*No výzvy, se kterými se rodiče jako my setkávají bývají třeba při nástupu do toho školského zařízení. Jak budou učitelé a rodiče jiných dětí reagovat. Ale i při návštěvě nového lékaře.*“ Spolu s (R3) také zmiňuje, že obavy měly stejné, jako všechny páry, které se rozhodnou založit rodinu. Konkrétně, aby byly děti zdravé. „*Obavy jsme měly asi stejný, jako všichni ostatní rodiče, aby se děti narodily zdravé. Na reakce okolí jsme v té době úplně nemyslely, taky díky té podpoře od našeho okolí.*“ (R3) uvádí, že řešily s partnerkou, zda budou dítě schopné uživit a současně si udržet určitý životní standard. Bylo pro ně stěžejní, aby byly dostatečně zajištěné. „*Tak asi jako to, co každé. Jestli to dítě zvládneme třeba uživit, obstarat mu všechno, co bude chtít, ale tak to člověk řeší si myslím jako dál. Abychom byly schopný si udržet nějaký životní standard, (...). Bydlení to jsme jako měly a jinak jsme nic asi neřešily. Měly jsme pocit, abychom byly jako nějak zajištěný, abychom mohly to dítě přivést do naší rodiny no. Pak samozřejmě to jestli je člověk připravený. Když jsem porodila, tak člověk taky neví, co dělá a jestli to vůbec jako zvládne. Ale, že bysme něco víc jako řešily to ne.*“

7.9 Společenské změny a vývoj

Kódy: víra ve větší toleranci, neinformovanost, postavení ve společnosti, vnímání pokroku, pohled mladší generace, vývoj společenské situace, nedostatečný zájem politických sfér.

Součástí této kategorie je určitá víra respondentek v to, že se situace ve společnosti mění k lepšímu. Případně, že některé změny již vnímají. Pár respondentek zmiňuje také zkušenost s mladší generací, která jejich situaci bere již jako běžnou.

(R1) se ohledně pohledu společnosti vyjádřila následovně: „*(...) já doufám, že ta společnost se trošku, už je daleko otevřenější než před mejma dvaceti lety a já doufám, že ty děcka nebo ta společnost, ve který bude náš mladej, tak už bude daleko otevřenější.*“ Podobné přání sdílela také (R2), uvádí však, že se pohled společnosti mění, ale ne v politických vrstvách, respektive ne v dostatečném měřítku. Změnu k lepšímu ve společnosti jako takové však vnímá. „*Věřím, že se mění (pohled společnosti), ale v těch vrstvách, který nejsou u moci. Myslím si, že u těch lidí, u kterých je potřeba, aby se měnil, u těch lidí, který drží ty osudy v rukách, tak tam se to moc nemění. Ačkoli se dostávají i na tyhle místa lidí, který mají pozitivnější názor, každopádně, pořád si myslím, že je to tak malý procento, že se to tam tolik nemění. Ale když vezmu společnost, ve který třeba já žiju*

ted' a srovnám to s mojí základní školou nebo gymplem, tak se to rozhodně strašně změnilo k dobrému.“

S tvrzením, že se situace ve společnosti posouvá pozitivnějším směrem, jen ne v politické rovině souhlasí také (R4) a (R3). (R4) odpovídá následovně: *„Joo, zdá se mi, že se to mínění posunulo k větší toleranci, jen v tý politický rovině úplně k žádný výrazný změně nedošlo.“* (R3) také vnímá, že pohled společnosti se mění jen ne dostatečně rychle a ne ve všech sférách. *„Takže si myslím, že se ten pohled mění, jen to jde hodně pomalu a nemění se moc ty lidi, který o tom rozhodují, jak jakoby to bude v tý legislativě uchopený.“*

Dvě z respondentek (R1) a (R3) jsou obě toho názoru, že pokud se jedinec s homoparentální rodinou jednou setká, tak už to nějak zvlášť neřeší, rodinu přijímá a není pro něj cizí. Obě respondentky také vnímají, že se pohled společnosti mění hlavně u mladší generace. (R1) zmiňuje, že potom co někdo rodinu jako je ta jejich pozná blíž, tak zjistí, že je to rodina jako každá jiná. Vzpomíná na to jaká byla situace ve společnosti, když jí bylo 18 a je vděčná za to, že dnes se může se svou rodinou volně pohybovat bez jakýkoli negativních reakcí. *„Já si myslím, že už ty lidi to berou tak jako, že to je, hlavně ty mladší ročníky teda. (...) myslím si, že když znáte někoho, kdo má stejnou rodinu jako my, tak to už vůbec neřešíte, pokud ty lidi znáte, tak se to vůbec neřeší, když to někdo vidí poprvý, tak samozřejmě se na to dívá divně, tak jako s otazníkem. A jakmile tu rodinu poznáte, tak vidíte, že ta rodina je úplně normální, jako kterákoli jiná rodina. (...), ale většinou si myslím, že ta společnost se v tomhle už hodně změnila. Už to není jako, když mi bylo 18 a vodila jsem se s přítelkyní za ruku a oni na nás na ulici plivali, to už prostě není. A já jsem ráda, že už je to v klidu a že, i když jdeme se synem všichni tři za ruku, tak už na nás nikdo skoro blbě ani nekouká.“* (R3) uvedla jak homoparentální rodiny, ale také samotnou homosexualitu mladší generace, která to dle jejího názoru již nepovažují za nic nového nebo neobvyklého. *„Myslím si, že určitě se ten pohled mění. (...) i tím, že těch dětí je čím dál tím víc v těchto rodinách, tak mi přijde, že jakmile má někdo někoho takovýho ve svém okolí, tak že to pro ně už není jako úplně cizí ta situace a v tu chvíli už se toho jako nebojí. (...) Já to hodně vidím u tý mladší generace a jak mám o 10 let mladší sestru, tak vidím, že jako tam už to vůbec není problém, že se nad tím ani jako nepozastaví. Ani se vlastně už na nic neptají, protože to pro ně není nic nového nebo neznámého, nepotřebujou jako žádný doplňující informace (...).“*

(R5) se k situaci vyjádřila tak, že vnímá tolerantnost společnosti těmito rodinám. Jako jediná upozorňuje také na to, že homoparentálním rodinám neprospívá přehnaná propagace. Za vhodnější považuje, aby byly homoparentální rodiny brány jako nový standard, na který není potřeba přehnaně upozorňovat. *„Určitě se ten pohled mění. Společnost je z naší zkušenosti k rodinám jako jsme my tolerantní, případně je prostě neřeší. Určitě těmto rodinám neprospívá nějaká extrémní propagace. Je důležité ty rodiny brát prostě jako nějaký nový standard a nedělat z nich nic výjimečného a něco, co je třeba neustále někomu podsouvat.“*

S respondentkami jsme často narážely na problém malé informovanosti společnosti, co se problematiky homoparentálních rodin týká. Respondentky se například běžně setkávají s tím, že si okolí myslí, že mají větší práva, než ve skutečnosti.

Dvě z respondentek (R1) a (R4) by ocenily kdyby byly s odlišnými formami rodin děti seznamovány, aby nebyly tolik překvapené, když se setkají s dítětem z homoparentální rodiny. (R1) uvádí: *„Asi by chtělo trošku, aby i ty malý děti pokud nepřijdou s takovým dítětem do styku, tak aby vůbec jako věděly, že takovýhle rodiny jsou, že tady žijou mezi náma. Ty děti tady taky vyrůstaj, aby právě nebyly úplně překvapený, když se s takovým děckem jakoby setkaj.“* (R4) by ocenila, kdyby bylo povědomí o homoparentálních rodinách šířené ve školních zařízeních. Vnímá, že těchto rodin přibývá a dětem v těchto rodinách by to mohlo pomoci. *„Asi bysme uvítaly, kdyby byla v předškolních a školních zařízeních třeba zařazená nějaká kapitola o homosexuálních rodinách. Protože rodin, jako jsme my poslední dobou přibývá a to téma rodiny je v učebnicích i v nějakých osnovách jen maminka a tatínek. To je samozřejmě v pořádku, ale taky by mohla být nějaká menší kapitola o tom, že existují i tyhle typy rodin. Nebo by to mohla aspoň říct a nějak reflektovat paní učitelka. To si myslíme, že by pomohlo, aby se děti z takových rodin cítily lépe.“*

Současně s tímto tvrzením sdílela (R4) další ne úplně příjemnou situaci, se kterou se ve škole setkaly. *„To stejný se nám třeba stalo, když měly děti kreslit v hodině prvouky do cvičné učebnice svého tatínka. A když do té kolonky nakreslily přítelkyni, tak byly zmatený, že jim učitelka řekla, že tam mají nakreslit teda koho mají místo tatínka, ale furt to byla ta kolonka tatínek. Nakonec jsme se tomu společně zasmály a snažily se to před dětmi brát s nadsázkou, ale uvnitř nás to dost mrzelo.“* Zde by určitě větší informovanost

paní učitelky nebyla na škodu. Dle mého názoru se dala situace vyřešit mnohem lépe a empatictěji.

(R1) uvádí, že vnímá neznalost jako základní problém. Lidé podle ní často nevědí co všechno obnáší rozhodnutí založit homoparentální rodinu. A vnímá také nedostatečné povědomí o právech těchto rodin. „(...) *Já si myslím, že to je hlavně o té neznalosti, že ty lidi nevědí, čím si tyhle páry musí projít, než mu vůbec to dítě, než se jim povede to dítě do té rodiny přivést. Co všechno musej pro to udělat, jak jim ten systém hází klacky pod nohy i co se týká toho, že ten druhý partner nemá právo na to dítě, prostě jsme úplně to poslední kolo u vozu, že jo. My jsme pro stát dobrý akorát, když platíme, ale když náhodou něco, tak pro něj neexistujem. Takže spíš ta nevědomost toho, co všechno je potřeba kolem takovejchle párů a takovejchle rodin, co všechno se tam děje, než oni vůbec docílej toho, co oni chtěj. Potom, když už Vás potkaj na ulici, tak už je to asi normální hodně, už to jako neřešej.*“ S tím, že lidé často vnímají práva homoparentálních rodin jako vlídnější než ve skutečnosti jsou má zkušenosti také (R3), která se k tématu vyjádřila takto: „*Dost často se setkáváme s tím, že ty lidi (...) často jako nevědí, že to je tak jak to je. Mají pocit, že máme větší ty práva než jsou. Takže spíš hodně lidí neví a pak jsou jako rozčilený, když jim to říkáme, (...) právě naši kamarádi a okolí, že jako možná vědí, že neexistuje manželství, ale že je registrovaný partnerství nebo teď partnerství, ale vůbec nevědí jaký jsou v tom rozdíly, tak je pak hrozně těžký, aby něco takovýho se jako v rámci těch zákonů prosazovalo, když ty lidi vlastně nevědí k čemu by se měli jako vyjadřovat. (...) Já si myslím, že většině těch párů vůbec nejde o to, jak se to bude jako nazývat, ale o ty práva a nějaký to zajištění té rodiny.*“

8 Závěr výzkumného šetření a diskuze

V následující kapitole shrnu výsledky výzkumného šetření, které završím diskuzí. Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jakým způsobem, a zda vůbec připravují homoparentální rodiny své děti na začlenění do společnosti vzhledem k jejich rodinnému složení, ale také představení toho, jak homoparentální rodiny fungují.

Data byla jak jsem již zmínila získána za pomoci polostrukturovaných rozhovorů, kterých se účastnilo 5 homoparentálních, konkrétně lesbických rodin. Součástí této kapitoly bude také zodpovězení hlavní a dílčích výzkumných otázek, které byly stanoveny v kapitole 6.3 s názvem Formulace výzkumných otázek.

V průběhu analýzy získaných dat jsem stanovila konkrétně 9 kategorií, do kterých byly zařazeny kódy. Jednalo se o následující kategorie: základní informace o rodině; založení rodiny; právní a legislativní aspekty, postavení institucí; výchova a hodnoty; role ve výchově a vztahy; strategie zvládání a příprava na výzvy; sociální prostředí a reakce okolí; obavy a negativní zkušenosti; společenské změny a vývoj.

První kategorie základní informace o rodině slouží k bližšímu představení respondentek a jejich rodinné situace převážně v oblasti vzájemného vztahu. Z pěti respondentek byla pouze jedna v partnerství, které s partnerkou uzavřely po 12 letech v registrovaném partnerství letos v únoru. Další z respondentek uvedla, že v budoucnosti mají založení partnerství v plánu. Třetí respondentka uvedla, že s registrovaným partnerstvím s partnerkou nesouhlasí a v nově založeném partnerství také nemají v plánu založit, ale možnost osvojení partnerkou vidí jako veliký benefit. Zbylé dvě respondentky se k jejich rodinnému stavu vyjádřily pouze tak, že v registrovaném partnerství, ani partnerství nejsou. Jedna z nich však sdílí příjmení se svou partnerkou. Délka vztahů respondentek se pohybovala od 7 do 13 let. První respondentka v rozhovoru uvedla pouze, že jsou s partnerkou v registrovaném partnerství 12 let. Ve výzkumu tedy pracuji s touto informací, ale s největší pravděpodobností je skutečná délka vztahu delší.

Druhá kategorie se zaměřovala na způsob, kterým respondentky založily svou rodinu a informace s tím spojené. Konkrétně 4 z 5 respondentek zvolily variantu IVF, přičemž jednou se jednalo o ropu metodu IVF, která se v České republice neprovádí a respondentky tak podstoupily umělé oplodnění v zahraničí. Poslední respondentka založila s partnerkou rodinu formou inseminace bez odborné asistence nebo jak to ona sama nazývá „*stříkačkovou metodou*“. Tématem této kategorie byla také volba dárce.

Respondentka 1 si s partnerkou hledaly dárce samy, respondentka také uvedla vzhledové preference, které na dárce měly. Informace spojené s dárce poskytly také Respondentky 2 a 3, které obě zvolily variantu anonymního dárce. V rámci této kategorie mi přišlo zajímavé také sdílet informace spojené s finanční stránkou IVF v zahraničí, které mi byly poskytnuty Respondentkou 3.

Třetí kategorie se zabývá právními a legislativními aspekty, ale také institucemi, konkrétně zkušeností respondentek s nimi. V této oblasti jsme s respondentkami narážely na to, že legislativa v této oblasti stále není úplně dostačující. Reakce ze strany institucí byly dle odpovědí převážně neutrální nebo pozitivní. Respondentka 4 však zmiňuje incident, se kterým se setkaly ve školce. Respondentky také zmiňovaly, že v institucích se spíše setkávají s jistou neinformovaností a občas musí pracovníky v těchto institucích upozorňovat na jejich rodinnou situaci, aby se tito pracovníci případně nedostaly do problémů.

Čtvrtá kategorie se již zaměřovala na výchovu a hodnoty, na kterých respondentky výchovu svých dětí staví. Respondentka 1 zmiňuje určitou formu spartánské výchovy, ve které staví na samostatnosti svého syna. Respondentka 2 a 3 uvádí, že se snaží ve výchově jít respektujícím směrem bez tělesných trestů. Častým tématem byla důležitost komunikace s dítětem, vztah založený na důvěře, respektu a empatii, ale také na budování zdravého sebevědomí dítěte, jeho samostatnosti a zodpovědnosti.

V páté kategorii se nachází odpovědi zaměřené na role ve výchově, vztahy mezi partnerkami a věnujeme se také výhodám homoparentality. Respondentka 1 uvádí, že při řešení nějakých problémů se synem je asi ona ta tvrdší, ale s partnerkou si zakládají na tom, že před synem jsou jako jedna a podporují se. Případné neshody poté komunikují v soukromí. U Respondentky 2 jsme narazily na rozdílné vnímání výchovy u partnerek přičemž partnerka respondentky je zastáncem tradiční výchovy a respondentka se snaží o výchovu respektující. Současně uvádí, že je biologickou matkou dcery a tráví s ní většinu času a předpokládá, že na dceru má větší vliv. Respondentka 3 uvádí, že s partnerkou přistupují k výchově společně a výrazné rozdělení rolí nevnímají. Do budoucna předpokládá, že ona bude možná víc ta, která vychovává a partnerka spíš v roli kamarádky. Respondentka 4 zmiňuje rozdílné role pouze v oslovení, které jim jejich děti prisuzují. Respondentka 5 uvedla, že se na péči o syna podílejí stejně a jediný rozdíl vnímá v tom, že jedna chodí do práce a druhá tak přirozeně tráví čas se synem v domácím

prostředí. Jistou formu rozdělení na mužské a ženské role vnímaly Respondentky 3 a 4, které současně uvedly, že jejich partnerky jsou ty, které mají více mužské energie. Otázka výhod homoparentality se setkala s různými reakcemi. Respondentky 1 a 3 uvedly, že žádné výhody nevnímají, jelikož řeší stejné rodičovské problémy a fungují stejně, jako heterosexuální rodiny. Respondentka 3 vnímá, že hlavní výhodou je rovnoměrné rozdělení péče o dítě a také samotný vztah s její partnerkou. Respondentka 5 zmiňuje, že výhodou může být přístup k dětem, kdy proces založení rodiny je pro ně složitý a předpokládá, že jsou tyto páry pak za možnost mít děti velmi vděčné.

Šestá kategorie se věnovala strategiím zvládnání situací a také jejich přípravě na možné výzvy. Všechny respondentky zmiňovaly jako hlavní způsob a strategii zvládnání situací otevřenou komunikaci s dítětem. Respondentka 2 uvedla také, že pokud by s řešením vzniklé situace potřebovala pomoci, tak by vyhledala odborníka. Většina respondentek se však shodla na tom, že své děti se chystají připravit na případné negativní reakce dopředu a případně je také naučit, jak s takovou situací pracovat.

Kategorie sedmá se zaměřuje na sociální prostředí a reakce okolí, se kterými se respondentky setkávají. Velkým tématem byly také vzory, konkrétně potřeba vzorů opačného pohlaví. Všechny respondentky uvádí, že jejich děti mají vzory opačného pohlavní přirozeně v podobě dědečků, strejdů a rodinných známých. Respondentky 4 a 5 také uvádí, že považují za důležité, aby jejich děti vzory opačného pohlaví mělo. Dalším tématem byla potřeba kontaktu dítěte s ostatními homoparentálními rodinami, zde se již odpovědi respondentek mírně odlišovaly. Respondentka 1 hovoří o tom, že syn nikdy potřebu vyhledávat stejné rodiny neměl a jejich rodinnou situaci vnímá jako normální. Respondentka sama nepovažuje kontakt s jinými homoparentálními rodinami za potřebný. Názor, že tento kontakt není potřebný, za předpokladu, že se dítěti situace vysvětlí sdílí také Respondentka 4. Respondentka 2 naopak uvádí, že toto téma je pro ní aktuální a momentálně hledá nějakou homoparentální rodinu, se kterou by byly v kontaktu. Respondentka 3 uvádí, že se její názor na tuto problematiku vlivem rodičovství změnil. Původně považovala kontakt s jinými homoparentálními rodinami za důležitý, ale v současné situaci to již za tak důležité nepovažuje. Respondentka 5 považuje za vhodné, aby bylo dítě v kontaktu jak s homoparentálními, tak s tradičními rodinami a vnímalo variabilitu rodin. Kontakt s homoparentálními rodinami vnímá jako jistou příležitost pro dítě, které si tak může uvědomit, že společnost je k rodinám jako je ta jeho tolerantní. Posledním tématem této kategorie byla reakce okolí respondentek na

jejich životní situaci. Všechny respondentky se setkaly s pozitivními reakcemi, kdy jejich rozhodnutí založit rodinu nikoho v blízkém okolí nepřekvapilo. Několik respondentek také upozorňovalo na to, že pozitivní reakce by mohly být vnímány jako překvapivé, vzhledem k tomu, že žijí ve vesnici nebo menším městě, kde bývá mnohdy větší zastoupení starší generace.

V osmé kategorii jsem se zaměřila převážně na obavy, se kterými se mi respondentky v průběhu rozhovorů svěřovaly, ale také na vnímání negativních reakcí, se kterými se tedy respondentky moc neselektovaly. Respondentka 1 uvedla jistou obavu z přechodu syna na „velkou školu“, kde by se podle ní syn mohl setkat s negativními reakcemi na jejich rodinnou situaci. Respondentka 2 se svěřuje s tím, že obava možné šikany dítěte byl jeden z důvodů její partnerky, proč dítě mít nechtěla. Ona sama se obávala toho, že dítě nemá právně druhého rodiče. Respondentka 3 uvádí, že její obavy se shodovaly s obavami ostatních rodičů, aby dítě dokázaly s partnerkou dobře zabezpečit, dát mu vše, co si bude přát a současně si udržet určitý životní standard. Respondentka 4 se s ní shoduje v tom, že jejich obavy byly stejné, jako obavy ostatních rodičů. Jako výzvy v jejich rodinném složení uvádí interakce s institucemi, konkrétně školním zařízením nebo lékařem, kde panuje jistá obava z reakcí. Respondentka 5 se s partnerkou obávala právě pohledu společnosti na děti rozené v homoparentálních rodinách. Současně zmiňuje, že postupem času jí již tyto obavy tolik netrápí.

Devátá a současně poslední kategorie nese název společenské změny a vývoj. Respondentky během rozhovorů často zmiňovaly, že vnímají ve společnosti jistou změnu k lepšímu. Tuto změnu však nevnímají v legislativě. Častým problémem, který respondentky ve společnosti vnímaly byla malá informovanost společnosti, se kterou se setkávají nejen ve svém blízkém okolí, ale také v institucích, kde musí mnohdy vysvětlovat, jaká práva vlastně mají a jaká ne. Respondentka 3 například uvádí, že si její okolí obvykle myslí, že mají větší práva než ve skutečnosti jsou. Respondentka 4 uvádí, že by s partnerkou ocenily, kdyby byla ve školských zařízeních zařazena kapitola o homosexuálních rodinách současně sdílí svou zkušenost právě ze školního zařízení, která nebyla úplně pozitivní.

V následující části této kapitoly zodpovím výzkumné otázky stanovené v kapitole 6.3 Formulace výzkumných otázek. V této kapitole jsem stanovila jednu hlavní výzkumnou otázku (VO1) a pět dílčích otázek (DVO).

VO1: Jakým způsobem jsou děti z homoparentální rodin připravovány na začlenění do společnosti?

Z rozhovorů vyplívá, že hlavním prostředkem připravování dítěte pro začlenění do společnosti je otevřená komunikace s dítětem o jejich specifické rodinné situaci. Na té si zakládaly a považovaly ji za důležitou všechny respondentky. Současně se snaží také budovat zdravé sebevědomí a samostatnost svých dětí, aby si případné problémy byly schopné také vykomunikovat a vyřešit samy. Dětem je otevřeně vysvětlováno, že mají dvě maminky a zdá se, že všechny děti respondentek tuto situaci přijímají jako jim přirozenou. Respondentky se také snaží normalizovat tuto jejich rodinnou situaci a současně dětem předávat informace o tom, že každá rodina může být tvořena trochu jinak. Všechny respondentky také hovořily o tom, že své děti plánují do budoucna připravit na to, že se mohou a pravděpodobně někdy setkají s negativními reakcemi či názory ze strany vrstevníků a společnosti. Současně je však chtějí naučit řešit tyto reakce klidně a s nadhledem. Některé z respondentek jsou také připravené se v případě problémů poradit s rodinami, které si podobnými problémy již prošly, případně s odborníky. Některé z respondentek také uváděly pozitiva, která by mohl mít kontakt dítěte s jinými homoparentálními rodinami, tak aby s nimi mělo jejich dítě zkušenost a nepřišlo si v této situaci samo.

DVO1: Je podle respondentek podstatné zajišťovat dětem vzory od opačného pohlaví?

Při řešení potřeby vzorů s respondentkami jsme zjistily, že ve všech těchto rodinách mají děti vzory opačného pohlaví velmi přirozeně v rámci rodiny a známých. Tyto děti tedy vzory opačného pohlaví mají. Respondenty 4 a 5 v rozhovoru přímo uvedly, že jim přijde důležité, aby jejich děti měly mužské vzory. Žádná z respondentek však nemusela pro své dítě vyhledávat tyto vzory cíleně. Respondentka 3 také uváděla, že byt' má její dcera dvě mámy, tak se mužů v jejím okolí nebojí a naopak s nimi navazuje kontakt ráda a na návštěvy rodinných známých se vždy těší.

DVO2: Setkávají se respondentky s nepochopením ze strany společnosti kvůli jejich rozhodnutí vychovávat dítě v homosexuálním páru?

Velmi příjemně mě překvapilo, že se většina respondentek s nepochopením nebo negativními reakcemi z důvodu výchovy dítěte nesečkala. Respondentky zmiňovaly, že vnímají, jak se situace ve společnosti mění a jejich rodiny bývají již přijímány více než tomu možná bylo dříve. Obzvláště u mladší generace vnímají, že se tato situace výrazně změnila a mladší generace jejich rodinné složení již nevnímá, jako něco zvláštního. Současně jsme však narazily na vnímání rozdílného vývoje ve společnosti a v rámci legislativy. Nad tímto tématem se více zamyslíme v následující diskuzi. I přes to, že respondentky vnímají změnu k lepšímu, tak doufají, že se situace ještě bude vyvíjet k větší rovnoprávnosti. Počítají také s tím, že své děti budou muset na případné negativní reakce připravit dopředu.

DVO3: Setkaly se respondentky s nepochopením ze strany institucí – školy, úřady, zdravotnická zařízení apod.?

S negativní reakcí a určitou formou nepochopení se na základě rozhovorů setkala v instituci pouze Respondentka 4, konkrétně ve školních zařízeních, ale jednalo se o ojedinělé případy. Uvádí také pozitivní reakci ředitelky školky, se kterou vzniklou situaci řešila. Spíše než nepochopení bylo velké téma neinformovanost pracovníků těchto institucí, kteří si mnohdy s rodinami respondentek neví rady a nejsou si úplně vědomi práv, které respondentky mají a nemají. Respondentky musí tak často vysvětlovat, že například některé dokumenty může podepsat pouze biologická matka dětí i přesto, že pracovníkům by to bylo mnohdy jedno, která z partnerek se podepíše, jelikož vnímají jejich rodinu jako celek. Spíše než negativní postoje zmiňují respondentky určité překvapení či rozpaky při prvním setkání, které však rychle vymizí a pracovníci se chovají profesionálně. Většina respondentek spíše uváděla, že s institucemi mají pozitivní zkušenosti, kdy k nim všichni přistupují, jako k plnohodnotné rodině.

DVO4: Setkávají se respondentky s nepochopením v rodině a u přátel?

V tomto případě je z odpovědí respondentek jednoznačné, že se v rodině ani u blízkých přátel a okolí s nepochopením nesečkávají. Naopak reakce jsou velmi pozitivní a jejich okolí je přijímá. Některé respondentky upozorňují také na to, že jsou svým okolím přijímány i přes to, že žijí na vesnici nebo v menším městě, kde bývají často starší obyvatelé. Tato situace může být trochu zkreslená délkou vztahů, která se pohybuje od 7

do 13 let, respondentky tedy v drtivé většině uvádí, že okolí jejich sexuální orientaci i následné rozhodnutí založit rodinu nevnímají jako něco překvapivého. V rozhovorech bylo také zmiňováno, že pokud má někdo ve svém okolí už homoparentální rodinu, tak to nevnímá jako něco odlišného, ale zjistí, že je to rodina, jako každá jiná.

DVO5: Jaký mají respondentky přístup k výchově dítěte?

Přístupů k výchově se objevilo několik, ale často byla zmiňována výchova založená na principech respektující a otevřené komunikace s dítětem o rodinné situaci. Respondentky svou výchovu staví na hodnotách v podobě lásky, empatie nebo vzájemné důvěry, která byla uváděná asi nejčastěji. Důraz je kladen také na poskytování pravdivých informací, jak ze strany rodiče, tak ze strany dítěte, ale také na pěstování zdravého sebevědomí a samostatnosti dítěte. V některých rodinách se projevila role biologické matky jako ta více vychovávající a role druhé partnerky spíše jako ta kamarádká, podporující volnočasové aktivity a hru u dítěte.

8.1 Diskuze

V rámci diskuze bych chtěla ještě jednou poukázat na to, že rodiny respondentek si zakládají na otevřené komunikaci a proaktivním přístupu k řešení případných problémů. K zamyšlení mi přijde také rozpor, který respondentky vnímaly mezi společenským přijetím a obecně pozitivními změnami ve společnosti, které však nejsou reflektovány v legislativě a rovnoprávném postavení jejich rodiny. Respondentky často vnímají, že legislativa jim není příliš nakloněná. Jako velký problém vnímám nízkou informovanost o právech těchto rodin, kdy se domnívám, že spousta lidí předpokládá, že práva homoparentálních rodin jsou větší, než ve skutečnosti jsou. Což mi respondentky v rámci rozhovorů potvrzují. Je nutné zmínit, že tato situace se letošním rokem určitě posunula k lepšímu v rámci vzniku institutu partnerství, stále však nemůžeme hovořit o plné rovnosti.

V této diskuzi bych chtěla také reflektovat limity, které ve své práci vnímám. Vzhledem k tomu, že výzkum byl zpracován kvalitativním výzkumným šetřením, tak výsledky lze zobecnit pouze pro tento výzkumný vzorek. Jako limit vnímám také, že se mi nepodařilo sehnat žádné gay páry a výzkumný vzorek tedy tvoří pouze páry lesbické.

Za hlavní přínos této práce považuji možnost nahlédnout do fungování homoparentálních rodin a také fakt, že tyto rodiny fungují stejně jako tradiční rodiny. V rámci rodičovství řeší obdobné problémy a z dětí se snaží vychovat sebevědomé a samostatné jedince, kterým předávají pro ně důležité hodnoty. Lesbické páry, se kterými jsem měla možnost rozhovory uskutečnit poskytují dle mého názoru svým dětem milující a podporující prostředí, které je založené na vzájemné důvěře, což by dle mého názoru mělo být cílem každé rodiny a to bez rozdílu.

Závěr

Diplomová práce se zaměřovala na výchovu dětí v homoparentálních rodinách. Práce byla rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část si kladla za cíl seznámit čtenáře s touto problematikou. Byla rozdělena na pět kapitol. První kapitola byla zaměřena na základní terminologii spojenou s výchovou dětí v homoparentálních rodinách. Definovala pojmy homoparentalita, homosexualita, homofobie, coming-out, šikana, ale také samotnou výchovu a její činitele. Druhá kapitola se zaměřovala na nově vzniklý institut partnerství, který vzešel v platnost v lednu letošního roku. V rámci kapitoly byly zmíněny nejdůležitější změny, které pro páry co se rozhodnou do partnerství vstoupit nastávají. Třetí kapitola pojednávala o vývoji dítěte, konkrétně o vývoji psychickém a vývoji identity dítěte. Byl zde také uveden vliv sexuální orientace rodičů na vývoj dítěte. Kapitola čtvrtá se poté věnovala homoparentalitě v Evropě. Nechybělo představení toho, jak si v oblasti homoparentality vede Česká republika, ale také evropské státy jako je Malta, Island, Belgie, Španělsko, Finsko, Německo, Rusko, Turecko, Polsko a v neposlední řadě Ukrajina. Poslední kapitola teoretické části práce byla věnována analýze již vzniklých výzkumů na téma homoparentality, konkrétně jak výzkumům zahraničním, tak výzkumům homoparentality v České republice.

Cílem praktické části bylo zjistit, jakým způsobem přistupují homoparentální rodiče k výchově svých dětí, ale také jak nebo zda vůbec připravují své děti na začlenění do společnosti. Jednalo se o kvalitativní výzkumné šetření, které bylo uskutečněno za pomoci polostrukturovaných rozhovorů. Výzkumu se účastnilo celkem pět homoparentálních, konkrétně lesbických rodin. Během výzkumu byla také stanovena a následně zodpovězena jedna hlavní a pět dílčích výzkumných otázek.

Výsledky výzkumného šetření mě vcelku příjemně překvapily hlavně v tom, že se respondentky v dnešní době již tolik neseškávaly s nepochopením či negativními reakcemi směřovanými na jejich rodinu. Stejně jako respondentky vnímám v názoru společnosti na tuto problematiku pokrok, kterému by však mohl být přímo úměrný také pokrok v legislativě. Výsledky týkající se výchovy dětí v těchto rodinách mě příliš nepřekvapily, jelikož jsem i na základě již vzniklých výzkumů předpokládala, že výchova respondentek bude založená na otevřené komunikaci a vzájemné důvěře a podpoře mezi rodiči i dětmi.

Seznam použité literatury

HELUS, Zdeněk. *Úvod do psychologie*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2018, s. 310. ISBN 978-80-247-4675-3.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008, s. 408. ISBN 978-80-7367-485-4.

HORÁKOVÁ, Adéla et al. *Duhové rodiny v systému náhradní rodinné péče: Příručka pro pracovníky* pracovnice v oblasti sociálně-právní ochrany dětí*. Praha: Prague Pride, 2020, s. 132. ISBN 978-80-906362-5-5.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2007, s. 288. ISBN 978-80-7367-269-0.

KRAUS, Blahoslav et al. *ČLOVĚK – PROSTŘEDÍ – VÝCHOVA: K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, s. 199. ISBN 80-7315-004-2.

KRAUS, Blahoslav. *Sociální aspekty výchovy*. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 1999, s. 165. ISBN 80-7041-135-X.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, s. 216. ISBN 978-80-7367-383-3.

NEŠPOROVÁ, Olga. *Homoparentální rodiny*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2021, s. 94. ISBN 978-80-7416-411-8.

POLÁŠKOVÁ, Eva. *Plánovaná lesbická rodina: Klíčové aspekty přechodu k rodičovství*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 249. ISBN 978-80-210-5013-6.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, 2009, s. 272. ISBN 978-80-7367-567-7.

PRŮCHA, Jan – WALTEROVÁ, Eliška – MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009, s. 400. ISBN 978-80-7367-647-6.

SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, s. 256. ISBN 978-80-7367-778-7.

SLOBODA, Zdeněk. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016, s. 163. ISBN 978-80-88163-09-1.

ŠULOVÁ, Lenka – FAIT, Tomáš – WEISS, Petr. *Výchova k sexuální reprodukčnímu zdraví*. Praha: MAXDORF, 2011, s. 439. ISBN: 978-80-7345-238-4.

ŠVARCOVÁ, Iva. *Základy pedagogiky*. Praha: Vydavatelství VŠCHT Praha, 2011, s. 315. ISBN 978-80-7080-690-6.

ŠVAŘÍČEK, Roman – ŠEDOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 384. ISBN 978-80-7367-313-0.

THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015, s. 576. ISBN 978-80-262-0714-6.

URBAN, Lukáš – DUBSKÝ, Josef – MURDZA, Karol. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011, s. 240. ISBN 978-80-247-3563-4.

VÁGNEROVÁ, Marie – LISÁ, Lidka. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Univerzita Karlova, 2021, s. 542. ISBN 978-80-246-4961-0.

VEČEŘOVÁ PROCHÁZKOVÁ, Alena – FIALA, Luděk. *Jsem holka? Jsem kluk?: Hledání vlastní identity*. Praha: Mladá fronta, 2024, s. 205. ISBN 978-80-204-6266-4.

VÝROST, Josef et al. *Sociální psychologie*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2008, s. 416. ISBN 978-80-247-9091-6.

Elektronické zdroje

About. In *RainbowMap* [online], [cit. 15.01.2025]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/about/>.

Belgium. In *RainbowMap* [online], 2024 [cit. 16.01.2025]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/belgium/>.

Být LGBT+ v Česku. In *Veřejný ochránce práv* [online], 2019, s. 96 [cit. 17.11.2024]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>.

Czechia. In *RainbowMap* [online], 2024 [cit. 15.01.2025]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/czechia/>.

FIALA, Jan. Férové manželství ve světě: v Belgii pomohli i křesťanští demokraté. In *jsmefér* [online], 2019, [cit. 16.01.2025]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/belgie>.

FIALA, Jan. Férové manželství ve světě: v islandském parlamentu nebyl proti vůbec nikdo. In *jsmefér* [online], 2019, [cit. 15.01.2025]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/island>.

FIALA, Jan. Férové manželství ve světě: katolické Španělsko je inspirací pro celý svět. In *jsmefér* [online], 2019, [cit. 16.01.2025]. Dostupné z: <https://www.jsmefer.cz/spanelsko>.

Finland. In *RainbowMap* [online], 2024 [cit. 16.01.2025]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/finland/>.

Germany. In *RanbowMap* [online], 2024 [cit. 19.02.2025]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/germany/>.

GOLOMBOK, Susan. Parenting in new family forms. In *Current Opinion in Psychology* [online], 2018, s. 76-80 [cit. 15.12.2025]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2352250X16301063?via%3Dihub>.

GREEN, Richard. Sexual Identity of 37 Children Raised by Homosexual or Transsexual Parents. In *American Journal of Psychiatry* [online], 1978, 135(6), s. 692-697. [cit. 20.02.2025]. Dostupné z: <https://bigthreeauto.procon.org/sourcefiles/Green-37-Children.pdf>.

HRABICA, Pavel. Revoluce v Německu. Homosexuálové mohou zakládat rodiny. In *deník.cz* [online], 30.06.2017 [cit. 19.02.2025]. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sveta/revoluce-v-nemecku-bundestag-povolil-homosexualum-snatky-a-adopci-deti-20170630.html.

Iceland. In *RainbowMap* [online], 2024 [cit. 15.01.2025]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/iceland/>.

KUTÁLKOVÁ, Petra. *Sešívání rodiny: nový život zevnitř i zvenku*. [online]. 2017, s. 47 [cit. 17.11.2024]. Dostupné z: <https://praguepride.com/cs/kdo-jsme/media-download/publikace/21-sesivane-rodiny-novy-zivot-zevnitř-i-zvenku/file>.

Malta. In *RainbowMap* [online], 2024 [cit. 15.01.2025]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/malta/>.

Novela zákona o partnerství: rovnoprávné postavení stejnopohlavních párů od ledna 2025. In *arws* [online], 2024 [cit. 30.11.2024]. Dostupné z: <https://www.arws.cz/novinky-v-arrows/novela-zakona-o-partnerstvi-rovnopravne-postaveni-stejnopohlavnich-paru-od-ledna-2025>.

Partnerství pro stejnopohlavní páry přijato. In *jsmefér* [online], 2024 [cit. 30.11.2024]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/otazky_odpovedi_partnerstvi_prijato.

Polsko zrušilo vyšetřovací příkaz pro stejnopohlavní páry. Platil pro ně, pokud chtěly uznat manželství. In *iROZHLAS* [online], 26.06.2024 [cit. 19.02.2025]. Dostupné z: http://irozhlas.cz/zpravy-svet/polsko-zrusilo-vysetrovaci-prikaz-pro-stejnopohlavni-pary-platil-pro-ne-pokud_2406262144_edr.

Potřebujeme víc dětí, ne perverzi. Turecký Rok rodiny začal útokem na LGBTQ+. In *iDNES.cz* [online], 13.01.2025 [cit. 19.02.2025]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/turecko-erdogan-lgbtq-rodina-prezident-homosexualita.A250113_183422_zahranicni_Ichuc.

Spain. In *RainbowMap* [online], 2024 [cit. 16.01.2025]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/spain/>.

STACEY, Judith – BIBLARZ, Timothy J. (How) Does the Sexual Orientation of Parents Matter?. In *American Sociological Review* [online], 2001, 66(2), s. 159-183. [cit. 20.02.2025]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2657413>.

Ukraine. In *RainbowMap* [online], 2024 [cit. 19.02.2025]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/countries/ukraine/>.

2024 Rainbow Map. In *RainbowMap* [online], [cit. 15.01.2025]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/>.

Legislativa

ACT No. XXIII, Marriage Act and other Laws of 2017. In *Malta Legislation* [online]. [cit. 15.01.2025]. Dostupné z: <https://legislation.mt/eli/act/2017/23/eng/pdf>.

Federální zákon č. 323-FZ, ze dne 21.11.2011, O základech ochrany zdraví občanů v Ruské federaci. In *minzdrav.gov.ru* [online]. [cit. 19.02.2025]. Dostupné z: <https://minzdrav.gov.ru/documents/7025-federalnyy-zakon-ot-21-noyabrya-2011-g-323-fz-ob-osnovah-o>.

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. In *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 28.11.2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>.

Zákon č. 123/2024 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. In *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 28.11.2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-123?text=655>.

Obrázky

2024 Rainbow Map. In *RainbowMap* [online], [cit. 15.03.2025]. Dostupné z: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/>.

Seznam obrázků a tabulek

Obrázek 1: Mapa právní a politické situace v oblasti lidských práv LGBTI 25

Tabulka 1: Výzkumný soubor - základní informace..... 39

Tabulka 2: Seznam kategorií a kódů..... 42

Přílohy

Příloha č. 1: Otázky k rozhovoru

Výchova dětí v homoparentálních rodinách

Základní informace o respondentech:

Jakým způsobem jste svou rodinu založili?

Kolik let je Vašemu dítěti/dětem?

Jste momentálně v registrovaném partnerství/partnerství?

Kolik let žijete v aktuálním vztahu?

Otázky k rozhovoru:

1. Jak byste popsali svůj přístup k výchově dítěte? Máte nějaké základní hodnoty, na kterých při výchově stavíte?
2. Jaké role hrajete ve výchově Vašich dětí? Má každý z Vás specifickou roli nebo přístup k výchově?
3. Je pro Vás důležité, aby mělo dítě vzory opačného pohlaví? Pokud ano, jakým způsobem se je snažíte zajistit?
4. Má Vaše dítě nějaké silné vzory mimo Vaši rodinu? (například učitele, kamarády, známé, členy sekundární rodiny)?
5. Myslíte si, že je pro Vaše dítě důležité se setkávat s jinými dětmi z homoparentálních rodin?
6. Nacházíte ve výchově dětí v homoparentální rodině nějaké specifické výhody či výzvy, které dle vašeho názoru heterosexuální rodiče neřeší?
7. Setkali jste se někdy s nepochopením či negativními reakcemi od lidí ve Vašem blízkém okolí kvůli tomu, že vychováváte dítě v homoparentální rodině?
8. Setkali jste se někdy s negativními reakcemi od jiných rodičů, učitelů nebo dětí ve škole/školce? Pokud ano, jaké situace si vybavujete?
9. Pokud taková situace nastala, jaký dopad to mělo na Vaše dítě? Jak jste mu pomohli se s tím vyrovnat?
10. Setkali jste se někdy s nepochopením ze stany institucí (zdravotnická zařízení, úřady)? Pokud ano, můžete takovou situaci uvést?

11. Zaznamenali jste ve školním prostředí (v mateřské škole) otevřenost vůči Vaší rodině? Jakým způsobem školní prostředí (mateřská škola) podporuje nebo naopak nevyhovuje Vaší rodině?
12. Nastala někdy situace, kdy jste museli Vašemu dítěti vysvětlovat, proč někdo nemusí chápat Vaši rodinnou dynamiku? Pokud ano, jak jste tuto situaci řešili?
13. Snažíte se připravit své dítě na život ve společnosti, která může mít na homosexuální rodiny negativní názor? Pokud ano, jakým způsobem?
14. Snažíte se naučit své dítě, jak reagovat na negativní postoje nebo předsudky vůči Vaší rodině?
15. Myslíte si, že existuje dostatečná podpora pro homosexuální rodiče v rámci výchovy dětí? Co by podle Vás mohlo situaci zlepšit?
16. Jaké byly Vaše největší obavy, když jste se rozhodli mít dítě, a jak jste se s těmito obavami vyrovnali?
17. Myslíte si, že se pohled na výchovu dětí v homosexuálních párech v naší společnosti mění?